

Ressursnivået i Den norske kirke

1.	Innledning – bakgrunn for utredningen.....	2
1.1.	Mandat.....	2
1.2.	Bakgrunn	3
1.3.	Utredningen	4
2.	Kirkens oppgaver	4
2.1.	Grunnlag.....	5
2.2.	Avgrensning	5
2.3.	Oppgaver i Den norske kirke	7
2.3.1.	Oppgaver lokalt	7
2.3.2.	Oppgaver regionalt.....	8
2.3.3.	Oppgaver sentralt	9
2.3.4.	Andre oppgaver	9
3.	Kirkens ressurser	10
3.1.	Kirkens medlemmer	10
3.1.1.	Frivillige medarbeidere	10
3.1.2.	Lønnede medarbeidere	10
3.2.	Bygg og eiendom	10
3.3.	Tradisjons- og kulturbærer	11
3.4.	Ressursbehov – behov for økonomi	11
4.	Premisser for bruk og fordeling av ressurser	12
4.1.	Organisering	12
4.1.1.	Dagens struktur	12
4.1.2.	Struktur og grunnbemanning – konsekvenser	14
4.1.3.	Plassering av ansvar for oppgaveløsning	14
4.2.	Finansiering.....	15
4.2.1.	Den firedelte økonomien.....	15
4.2.2.	Sammenheng mellom prioritering og finansiering.....	16
4.3.	Effektivisering.....	16
4.3.1.	Organisering og strukturendringer	16
4.3.2.	Ledelse/ kompetanse	16
4.3.3.	Bruk av ny teknologi.....	17
5.	Den kirkelige økonomi – hva koster det å drive Den norske kirke?	17
5.1.	Pengeflyten.....	17
5.2.	Den lokale kirke	17
5.2.1.	Innsamling av tall	17
5.2.2.	Tilrettelegging av tallmaterialet	18
5.2.3.	Mulige mangler og feilkilder.....	19
5.2.4.	Dagens ressursbruk fordelt på bispedømmene.....	20
5.3.	Den regionale kirke	22
5.4.	Den sentrale kirke.....	22
5.4.1.	Kirkerådet og Bispemøtet.....	23
5.4.2.	Kirkeavdelingen i Kirkedepartementet	23

5.4.3.	Opplysningsvesenets Fond (OVF)	23
5.4.4.	Sjømannskirken/Norsk kirke i utlandet.....	24
5.4.5.	Feltprestkorpset	24
5.4.6.	Den sentrale kirke – noen konklusjoner.....	24
5.5.	Kirkens samlede ressursbruk.....	24
5.6.	Dagens ressursbruk – endringer etter 2002	25
6.	Kirkens ressursbehov	25
6.1.	Nordiske folkekirker	26
6.2.	NOU 1989:7 Den lokale kirkes ordning	26
6.3.	Oppgaver og bemanning	27
6.4.	Nærmere om beregningsmåten.....	27
6.5.	Kirkelig bemanning på lokalnivået	28
6.5.1.	Modellmenigheten.....	28
6.5.2.	Bemanning i modellmenigheten.....	29
6.5.3.	Beregning av lønn	30
6.6.	Andre kostnader	31
6.6.1.	Kirkelig administrasjon	32
6.6.2.	Kirker	32
6.6.3.	Kirkegårder.....	32
6.6.4.	Andre kirkelige formål	33
6.6.5.	Bemanningsøkning - driftskonsekvenser	33
6.6.6.	Oppsummering ressursbehovet på lokalt nivå	33
6.6.7.	Etterslep vedlikehold av kirker	33
6.7.	Regionale behov	34
6.7.1.	Biskop og bispedømmeråd	34
6.7.2.	Prostiet.....	35
6.8.	Sentrale behov	35
6.8.1.	De sentralkirkelige råd	35
6.9.	Kirkens ressursbehov - beregningsresultat.....	36
7.	Kommentarer og vurderinger	37
7.1.	Kirkelig inndeling/ organisering	37
7.2.	Kirkebygg.....	38
7.3.	Finansiering av den kirkelige virksomheten	38
7.4.	Hva er et tilstrekkelig ressursnivå for Den norske kirke?	39

1. Innledning – bakgrunn for utredningen

1.1. Mandat

Det regjeringsoppnevnte stat-kirke-utvalget (Gjønnes-utvalget) har, i brev av 10.12.03 bedt Kirkerådet om følgende:

”(Stat-kirke)Utvalget skal i henhold til mandatet (...) vurdere fremtidige finansierungsordninger for Den norske kirke. Ulike alternativer kan utredes på prinsipielt grunnlag, men det er også nødvendig å vurdere dem i forhold til Den norske kirkes faktiske ressursbehov. Derfor ønsker utvalget en vurdering av hvilket ressursnivå som er nødvendig for at Den norske kirke skal kunne ivareta sine oppgaver på en forsvarlig måte, samt hvilke kriterier som skal legges til grunn for å bestemme dette ressursnivået. Utvalget anmoder om en skriftlig redegjørelse fra dere om dette innen 1. desember 2004. Utvalget ønsker at berørte instanser blir involvert i arbeidet og at eventuell uenighet blir synliggjort i redegjørelsen.”

Kirkerådet har bedt styringsgruppen for kirkelige reformer om å utrede saken for Kirkerådet:

”Kirkerådet ber styringsgruppen for kirkelige reformer utrede spørsmålet om hvilket ressursnivå som er nødvendig for at Den norske kirke skal kunne ivareta sine oppgaver på en forsvarlig måte, samt hvilke kriterier som legges til grunn for å bestemme ressursnivået.” (KR 15/04)

Styringsgruppen for kirkelige reformer er nedsatt av Kirkerådet og har fått som mandat å utrede en rekke spørsmål knyttet til Den norske kirke i framtiden, bl.a. organisasjon, økonomi og samordning av arbeidsgiveransvar. Gruppen er bredt sammensatt med representanter fra bl.a. Kirkerådet, Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon og Bispemøtet. Gruppen representerer dermed flere av de instanser som blir berørt av spørsmål knyttet til kirkens økonomi.

Styringsgruppen har igjen nedsatt en egen økonomigruppe som skal se nærmere på spørsmål og problemstillinger knyttet til den kirkelige økonomi. Det er økonomigruppen som har utarbeidet denne utredningen på vegne av styringsgruppen.

1.2. Bakgrunn

Ressursbruk er et aktuelt tema som daglig diskuteres på ulike nivå i Den norske kirke. I likhet med annen offentlig og privat virksomhet møter kirkelige organer stadig strengere krav til rasjonalisering og mest mulig kostnadseffektiv drift. Samtidig opplever kirken på alle nivå at dens tjenester etterspørres, oppgavene øker og kravet til kvalitet styrkes.

Dette har kirkelige organer drøftet i en årrekke. Denne utredningen er derfor ikke den første som sier noe om det kirkelige ressursbehov. Det er naturlig å ta utgangspunkt i de dokumenter og rapporter som tidligere er utarbeidet i denne sammenheng.

Kirkemøtet behandler årlig den kirkelige økonomi, bl.a. i tilknytning til statsbudsjettet. Det er tatt hensyn til tema og argumenter fra denne behandlingen i utredningen. Tilsvarende gjelder Kirkemøtets planer og strategidokumenter. Disse er et uttrykk for hvilke oppgaver og utfordringer som er prioritert av kirkens øverste representative organ. I den forbindelse har en særlig vektlagt forslaget til strategiplan for Den norske kirke 2005-2008 som skal behandles på årets Kirkemøte.

Høsten 2001 avleverte Kirkerådet, på oppdrag fra Kirkedepartementet, en opptrappingsplan for kirkelig bemanning. Ved utarbeidelse av planen ble det gjennomført flere høringer som involverte store deler av kirken, og hovedtrekkene i planen fikk bred tilslutning. Planen ble tatt til etterretning av Kirkemøtet og framstår dermed som et tydelig uttrykk for ressursbehovet når det gjelder den fremtidige kirkelige bemanning, sett over en periode på ti år. Hovedtankene i planen ligger derfor til grunn for beregningene i denne utredningen.

Våren 2004 arrangerte Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon en konferanse om kirkebygg i Narvik som ga verdifull informasjon og innsikt i den kirkelige byggøkonomien. Tall og rapporter fra konferansen legges til grunn ved omtalen av behovene knyttet til kirkens bygg og eiendommer.

En vesentlig del av utredningen retter søkelyset på dagens kirkelige økonomi. I utredningen er det forsøkt å gi en samlet oversikt over de økonomiske ressurser som brukes til kirkelig virksomhet i dag. Det er benyttet regnskapsrapporter fra 2002 både for de kirkelige fellestråd, bispedømmerådene, de sentralkirkelige råd og kirkedepartementet (godkjente regnskapstall for alle nivå fra 2003 foreligger ikke). Regnskaper for OVF og tall fra riksantikvaren er også tatt med i utregningene. Det ble videre gjennomført en spørreundersøkelse sommeren 2004 for å få kjennskap til visse deler av den lokalkirkelige økonomi og ressursbruk som ikke uten videre kan leses ut av tilgjengelige regnskapstall.

Til sist er det benyttet beregninger og analyser fra kirkedepartementets tildelingsbrev til Kirkerådet, bispedømmerådene og de kirkelige fellelråd. Det samme gjelder Tilstandsrapport for Den norske kirke som Kirkerådet har utarbeidet på oppdrag fra departementet.

1.3. Utredningen

Denne utredningen starter med en nærmere presisering av de to nøkkelbegrepene ”kirkelige oppgaver” og ”kirkelige ressurser”. Det er nødvendig å avklare innholdet i disse begrepene før ressursbehovet i kirken beregnes. Ressursbehovet må alltid sees i sammenheng med oppgavene som skal løses. Samtidig skal en være oppmerksom på at også andre faktorer får betydning ved beregning av ressursbehovet. Dette gjelder i særlig grad organisering, finansiering og effektivisering. Styringsgruppen har derfor valgt å se nærmere på noen slike faktorer, da de kan få avgjørende betydning for hvordan vurderer ressursbruken i framtidens kirke.

Utredningen om kirkens ressursbehov bør ta utgangspunkt i den faktiske ressursbruk. Utredningen inneholder derfor en oversikt over dagens kirkeøkonomi. I denne sammenheng er det i særlig grad utgiftene som er kartlagt, da det er disse som viser den økonomiske ressursbruken i dagens kirke. Samtidig er det nødvendig å se på sammenhengene mellom inntekter og utgifter på ulike nivåer i kirken slik at ikke samme utgift registreres flere ganger. Det har vært et mål å kunne presentere en samlet oversikt over ressursbruken på alle nivå i kirken.

I siste del av utredningen presenteres en samlet modell for beregning av det totale ressursbehovet i Den norske kirke. Det er mulig å gjennomføre slike beregninger på ulike måter, noe styringsgruppen har drøftet. Den har bl.a. sett nærmere på ressursbruken i de andre nordiske kirker samt den modellen som ble brukt i kirkelovsutvalgets innstilling i 1989 (NOU 1989:7). Styringsgruppen har bestemt seg for å bruke en beregningsmodell som bygger videre på opptrappingsplanen for kirkelig bemanning og KA's dokumentasjon av ressursbehovet knyttet til kirkebygg.

Utredningen avsluttes med kommentarer og vurderinger av den kirkelige organisering, spørsmål knyttet til kirkebyggene, finansiering av den kirkelige virksomhet samt en vurdering av hva som er et tilstrekkelig ressursnivå for Den norske kirke.

Utredningen konsentrerer seg om det kirkelige ressursbehovet og en har ikke gått inn på vurderinger av hvordan det kirkelige arbeidet bør finansieres. Dette er også et svært viktig spørsmål, men styringsgruppen ønsker å se dette i sammenheng med den framtidige organiseringen av kirken og med det framtidige forholdet til staten. Beregningene i utredningen er derfor gjort uten å knytte seg til en bestemt finansieringsform.

2. Kirkens oppgaver

Hvilke oppgaver har Den norske kirke og hva vil det si å løse disse på en forsvarlig måte? Svaret på dette spørsmålet legger premissene for alt som følger videre i denne utredningen. Det er i stor grad beskrivelsen av oppgavene og omfanget av disse som avgjør ressursbehovet.

Ekklesiologi – læren om kirken – er en viktig, men samtidig krevende teologisk disiplin. Det kommer bl.a. tydelig til uttrykk gjennom det mangfold av kirkesamfunn og konfesjoner en har og utfordringene en møter i de mange læresamtaler som foregår rundt omkring i den verdensvide kirke. Også i Den norske kirke finnes det en rekke ulike syn på hva kirken er. Det ligger likevel utenfor denne utredningens rammer å gjennomføre en grundig drøfting av kirkesyn. Vi har derfor valgt å legge til grunn den forståelsen som framkommer i utkastet til dokumentet ”Den norske kirkes identitet og oppdrag” som Kirkerådet skal behandle på sitt møte 2. november i år. Også dette dokumentet er svar på en bestilling fra stat/kirke-utvalget

og det er naturlig at de to dokumentene legger til grunn en enhetlig forståelse av hva kirken er. I tillegg bygges det videre på den forståelsen av kirkens oppgaver som framkommer i den vedtatte opptrappingsplanen for kirkelig bemanning og på de vedtatte strategi- og virksomhetsplaner.

2.1. Grunnlag

Den norske kirke er en del av den verdensvide kirke. Den består av mennesker som ved dåpen er satt inn i et fellesskap med Gud og hverandre. Den norske kirkes arbeid er begrenset ved at den omfatter det geografiske området Norge, men kirken har også et ansvar for sine medlemmer i utlandet og for å følge opp sine økumeniske forpliktelser.

Videre er Den norske kirke organisert med soknet som den grunnleggende organisatoriske enheten. Det er i soknet kirkens medlemmer i hovedsak møter kirkens tjenester. Gjennom denne strukturen sikres et kirkelig nærvær i alle lokalsamfunn i landet og menighetene gis en klar tilknytning til lokalsamfunnet. Dette gjør at Den norske kirke framtrer som en folkekirke, noe som også tydeliggjøres ved at ca 86% av befolkningen er medlemmer i kirken. Samtidig medfører en slik organisering at de oppgaver kirken skal utføre, så langt som mulig, må løses i soknet.

Kirkemøtet har sagt om Den norske kirke at den skal være en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke. I forslaget til strategiplan for Den norske kirke 2005-008 som skal behandles på Kirkemøtet 2004, er dette utdypet slik:

- **bekjennende**, ved at vi stadig fornyes i troen på den treenige Gud
- **misjonerende**, ved at vi lokalt og globalt vitner om forsoningen i Jesus Kristus
- **tjenende**, ved at vi viser omsorg for medmennesker og arbeider for fred, rettferdighet og vern om skaperverket
- **åpen**, ved at vi bygger fellesskap med respekt for ulikheter

Storting og regjering har gitt sin tilslutning til beskrivelsen av kirken som en bekjennende, misjonerende, tjenende og åpen folkekirke, bl.a. ved at denne er tatt inn i St.prp.nr.1. Det foreligger dermed en felles forståelse av hva Den norske kirke skal være, selv om ulike politiske og kirkelige miljøer nok vil forstå og vektlegge disse begrepene forskjellig. Det er derfor naturlig å ha denne beskrivelsen som utgangspunkt når en nærmere skal definere kirkens oppgaver

2.2. Avgrensning

Ut fra beskrivelsen ovenfor, kan en definere en rekke oppgaver, både lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt, som kirkens oppgaver. Det er derfor nødvendig å foreta noen avgrensninger.

Utgangspunkt for denne utredningen er stat/kirke-utvalgets spørsmål knyttet til finansieringsordninger for Den norske kirke. Styringsgruppen finner det naturlig at dette gjelder de oppgaver kirken skal utføre overfor sine medlemmer og som aktør i det norske samfunnet. Utredningen tar derfor i hovedsak ikke med de oppgaver vår kirke har bl.a. som misjonerende og tjenende kirke utenfor landets grenser. Bevilgninger til Sjømannskirken/Norsk kirke i utlandet og kontingenter til økumeniske organisasjoner er likevel tatt med.

Videre har stat/kirke-utvalget presisert at en ønsker en oversikt over hvilke ressurser som er nødvendig for at kirken skal kunne løse sine oppgaver på en forsvarlig måte. Dette forstås slik at en ber om en beskrivelse av de oppgaver som må gjøres (de nødvendige oppgaver) og at omfanget av disse skal være begrenset til forsvarlig oppgaveløsning. Styringsgruppen vil

understreke at oppgavene i all hovedsak vil være de samme uavhengig av relasjonen mellom kirke og stat. Beskrivelsen av oppgaver og ressursbehov er dermed ikke avhengig av gjeldende statskirkeordning.

Hvilke kriterier skal så legges til grunn når en definerer hva som er nødvendige oppgaver og hvilket nivå en skal ha for oppgaveløsingen? Den norske kirke er en statskirke hvor lovgiver har regulert en rekke av kirkens oppgaver i egne lover, f.eks. kirkeloven og gravfredsloven. De oppgaver som er beskrevet i lovverket kan en derfor regne som nødvendige oppgaver.

Det er naturlig å starte med grunnloven § 16 hvor ” Kongen anordner al offentlig Kirke- og Gudstjeneste, alle Møder og Forsamlinger om Religionssager, og paaser, at Religionens offentlige Lærere følge de dem foreskrevne Normer.” Sammen med kirkeloven § 34 gir denne hjemmel for tjenesten til prest, prost og biskop. Deres tjeneste, som er regulert i egne tjenesteordninger, er dermed å anse som lovpålagt tjeneste og de oppgaver disse skal gjøre i henhold til gjeldende tjenesteordning må anses som nødvendige oppgaver i vår kirke.

Videre har kirkeloven definert hvilke oppgaver som er lagt til kirkelig fellesråd (§§ 13 og 14), menighetsråd (§ 9), bispedømmeråd (§ 23), kirkemøte (§ 24), kirkeråd (§ 25), bispemøte (§ 26) og lærenemnd (§ 27). Mest detaljert er lovens beskrivelse av fellesrådets oppgaver, men det kommer også tydelig frem hva de andre kirkelige organer skal gjøre¹.

I kirkeloven har enkelte organer i tillegg fått ansvar for særskilte arbeidsområder uten at oppgavene knyttet til disse er nærmere beskrevet. Dette gjelder f.eks. områdene kirkelig undervisning, kirkemusikk og diakoni. Her har menighetsrådene et ansvar for oppgaveutførelsen mens Kirkemøtet skal fastsette retningsgivende planer og programmer.

Det kan diskuteres i hvilken grad Kirkemøtets vedtak er forpliktende for andre kirkelige organer i denne sammenheng. Det som er klart er at lovgiver forutsetter at en lokalt skal bruke ressurser i dette arbeidet, jf § 15 (*”Fellesrådets budsjettforslag skal også omfatte utgifter til kirkelig undervisning, diakoni, kirkemusikk og andre kirkelige tiltak i soknene.”*) På denne bakgrunn er det naturlig at det nivå for oppgaveløsning som Kirkemøtet gjennom planer, programmer og tjenesteordninger har vedtatt innenfor disse områdene, er å forstå som nødvendige oppgaver i vår kirke. I denne utredningen har en derfor tatt utgangspunkt i gjeldende planer for diakoni, dåpsopplæring og konfirmasjonstiden i vår kirke.

Kirkemøtet har også fått delegert myndighet til å fastsette liturgier til bruk i Den norske kirke. Gjennom liturgiene fastsettes også en del andre oppgaver for å sikre en forsvarlig sakramentsforvaltning. Når en f.eks. i forbindelse med dåp har fastlagt at det skal gjennomføres *”en samtale med foreldrene om dåpen og dåpsliturgien før dåp finner sted”* og også forventer at barna *”skal ta del i kirkens dåps- og konfirmasjonsopplæring”*, da forutsetter en at disse oppgavene utføres i menigheten.

De politiske myndigheter gir også føringer for den kirkelige virksomhet. I forslag til statsbudsjett 2004 skriver regjeringen bl.a.

”En viktig del av det kirkepolitiske målet er å legge til rette for gode rammebetingelser for kirkens arbeid. Både de organisatoriske, økonomiske og rettslige rammene er viktige i denne sammenheng. Den norske kirke er til stede i våre lokalsamfunn gjennom de 1 300 menighetene som kirken omfatter. Kirkene og kirkegårdene, gudstjenestelivet, kirkens arbeid blant barn og unge, det kirkemusikalske arbeidet, kirkens diakoni - alt dette er i våre menigheter og

---

¹ Dette må sees i sammenheng med at fellesrådets ansvar og oppgaver er positivt avgrenset, mens menighetsrådets ansvar og oppgaver er negativt avgrenset, dvs ansvar og myndighet er på soknets vegne lagt til menighetsrådet, dersom loven ikke har lagt ansvaret til et annet organ.

lokalsamfunn kilder til lokal identitet og tilhørighet og en viktig del av det totale kulturlivet. Kirkens valgte organer i menighetene, på regionalt og sentralt nivå, skal understøttes i det ansvaret de har for å forme kirkens framtid.”

Hvert år, i forbindelse med tildeling av midler, sender departementet et tildelingsbrev til ulike kirkelige organer. Her utdyper og konkretiserer departementet de politiske signaler som gis i statsbudsjettet. På bakgrunn av de politiske ønskene stilles det krav til den kirkelige virksomhet. Dette illustrerer at det politiske miljø forventer at kirken utfører en rekke oppgaver i den lokale kirke samt at det regionale og sentrale nivå støtter opp om og tilrettelegger for dette arbeidet.

2.3. Oppgaver i Den norske kirke

Med dette som utgangspunkt har styringsgruppen vurdert hvilke oppgaver en må anse som nødvendige i Den norske kirke. Det skjelnes mellom det lokale, regionale og sentrale nivå. Styringsgruppen forutsetter her dagens kirkelige organisering med tre nivå. Det er her ikke tatt hensyn til konsekvenser ved en eventuell omorganisering av den kirkelige struktur. Dette vil bli drøftet senere i utredningen. De ulike oppgaver må løses, selv om ansvaret for oppgaveløsningen flyttes fra et nivå til et annet.

2.3.1. Oppgaver lokalt

Utgangspunktet for oppgavebeskrivelsen for det lokale nivå er kirkelovens bestemmelser knyttet til menighetsråd, menighetsmøte og kirkelig fellestråd (§§ 8-11 og 13-14), tjenesteordning for menighetsprester, aktuelle bestemmelser i gudstjenesteboken og andre gjøremål som er pålagt av Kongen eller departementet. Videre er det tatt hensyn til de oppgaver som følger av aktuelle retningsgivende planer vedtatt av Kirkemøtet.

For styringsgruppen har det vært viktig å kunne se sammenhengen mellom oppgavebeskrivelse, ressursbehov, ressursbruk og organisering. Vi har derfor valgt å dele lokalkirkens oppgaver i fire grupper. Dette tilsvarer inndelingen i formål/funksjon som brukes i økonomiforskriften for fellestråd. Nærmere beskrivelse av de fire formålene er gitt i kapittel 5.2.

Kirkelig administrasjon:

- Service overfor brukerne
- Saksforberedelse/oppfølging av rådernes virksomhet/møter
- Arbeidsgiveransvar
- Økonomi/budsjett

Kirker:

- Gudstjenester
- Kirkelige handlinger (dåp, konfirmasjon, vigsel og gravferd)
- Kirkebygg
  - Drift
  - Vedlikehold
  - Utstyr/inventar
  - Nybygg

Kirkegårder:

- Kirkegårder
  - Drift
  - Vedlikehold
  - Maskiner og utstyr
  - Nyanlegg

- Gravkapell og krematorier
  - Drift
  - Vedlikehold
  - Nybygg
- Driftsbygninger

Andre kirkelige formål:

- Kirkelig undervisning (trosopplæring mm)
- Diakoni
- Kirkemusikalsk virksomhet
- Annet barne- og ungdomsarbeid
- Samarbeidstiltak kirke, skole, lokalsamfunnet
- Andre kulturaktiviteter
- Informasjon (menighetsblader mm)
- Annet menighetsarbeid

2.3.2. Oppgaver regionalt

Utgangspunkt for oppgavebeskrivelsen for det regionale nivå er kirkelovens bestemmelser om prostiråd og bispedømmeråd (§§ 22-23), tjenesteordning for proster og biskoper samt departementets tildelingsbrev til biskop og bispedømmeråd. Her framstår kirken med to enheter som kan kalles regionale: biskop og bispedømmeråd og prosti. Sistnevnte enhet har fått større betydning etter endringene i tjenesteordning for proster som ble vedtatt i sommer.

Den norske kirke er delt inn i 11 **bispedømmer** med hver sin biskop og bispedømmeråd. Sammenstiller vi lover og regler nevnt ovenfor, har disse følgende oppgaver:

- tilsynsoppgaver
- arbeidsgiveroppgaver for presteskaper
- saksforberedelse og saksbehandling for bispedømmerådet
- felleskirkelige tiltak innenfor bispedømmet
- fordeling av offentlige midler/tilskudd
- godkjennings- og klageinstans i enkelte saker
- sekretariat for biskopen

En utfyllende beskrivelse av arbeidsoppgavene for biskop og bispedømmeråd finner en i opptrappingsplanen kap 12.2.2 som bygger på gjeldende regelverk, jf kirkeloven § 23.

Prostiet er også et regionalt nivå i kirken. Det er i dag 104 prostier (inkludert Døvekirken som er eget prosti i Oslo bispedømme). Enkelte steder er det opprettet prostiråd, jf kirkeloven § 22, men dette er i dag ikke et lovpålagt organ.

I den nye tjenesteordningen for proster understrekes deres rolle som leder av prestatjenesten i prostiet hvor de skal ivareta arbeidsgivers styringsrett overfor de andre prestene. Samtidig har en endret tjenesteordning for menighetsprester slik at disse i fremtiden tilsettes med hele prostiet som arbeidsområde. Dette medfører at prostiene i fremtiden vil få en viktigere rolle som et regionalledd i Den norske kirke.

I dag betyr dette at en på prostinivå skal:

- lede prestatjenesten i prostiet
- utøve arbeidsgiverfunksjoner for presteskaper

Denne ordningen er for øvrig i tråd med anbefalingene Kirkerådet gav i opptrappingsplanen når det gjelder prestatjenesten og hvilke oppgaver som bør legges til prostien.

2.3.3. Oppgaver sentralt

Utgangspunkt for oppgavebeskrivelsen for det sentrale nivå er kirkelovens bestemmelser om Kirkemøtet, Kirkerådet, Bispemøtet, Den norske kirkes lærenemnd (§§ 24-27), departementets tildelingsbrev til Kirkerådet og Bispemøtet samt vedtak gjort av Kirkemøtet om satsingsområder og arbeidsfelt i Den norske kirke.

Oppgavene til de ulike organene på sentralnivået er mange og varierte, men kort oppsummert gir regelverket og aktuelle vedtak følgende beskrivelse:

Bispemøtet er et samordningsorgan hvor alle tjenestegjørende biskoper har sete. Bispemøtet har eget sekretariat som forbereder saker og følger opp aktuelle vedtak.

Lærenemnda er et utredningsorgan som trer sammen og gir uttalelser i forbindelse med behandling av læresaker etter bestemte kriterier.

Kirkemøtet, Kirkerådet og underliggende råd og utvalg (herunder Mellomkirkelig råd og Samisk kirkeråd) har følgende hovedoppgaver:

- strategiorgan med ansvar for felles planer og strategier for hele kirken
- samordning mellom ulike instanser og aktører
- service- og kompetanseorgan med høy faglig kompetanse innenfor de områder Kirkemøtet har prioritert
- forvaltningsorgan som utfører ulike forvaltningsoppgaver på vegne av kirken
- utvikling og fornying av liturgier
- informasjonsformidler internt og eksternt
- koordinering og utvikling av økumeniske oppgaver
- utvikling av samisk kirkeliv
- arbeidsgiveransvar innenfor eget virksomhetsområde

2.3.4. Andre oppgaver

I tillegg til de oppgaver som hittil er nevnt, utføres det også en rekke andre oppgaver innenfor rammen av Den norske kirke. Dette er oppgaver som gjøres av andre organer enn de som er nevnt i kirkeloven og hvor oppgaver og oppgaveløsning ikke uten videre er hjemlet i lovverket.

I første omgang gjelder dette Sjømannskirken/Norsk kirke i utlandet som utfører mange av de samme oppgavene for nordmenn i utlandet som Den norske kirkes organer gjør i Norge. Dette understrekes gjennom de årlige bevilgningene til Sjømannskirken/Norsk kirke i utlandet over statsbudsjettet.

Styringsgruppen vil også påpeke at en rekke frivillige organisasjoner utfører viktige oppgaver i og for Den norske kirke. Dette gjelder både barne- og ungdomsorganisasjoner, diakonale organisasjoner og institusjoner og misjonsorganisasjoner. Gjennom lang tid er det etablert et samarbeid mellom disse og offisielle kirkelige organer, ikke minst lokalt, men også på sentralt nivå, er dette viktig. I dag er kirken avhengig av disse organisasjonenes innsats for å få løst en del av de oppgaver som er beskrevet ovenfor.

En har likevel valgt å se bort fra dette arbeidet når en senere i utredningen dokumenterer dagens ressursbruk.

3. Kirkens ressurser

Hva er kirkens ressurser og hvor finnes disse? Svaret på dette spørsmålet legger, sammen med oppgavebeskrivelsen, premisser for resten av utredningen.

3.1. Kirkens medlemmer

Den viktigste ressurs i Den norske kirke er kirkens medlemmer. I dåpen settes mennesket inn i et fellesskap med Gud og andre døpte – vi blir satt til å tjene Gud og hverandre. Når noen skal beskrive sitt møte med kirken, enten det skjedde i sorg eller glede, enten det ble opplevd vondt eller godt, så beskriver de alltid først og fremst et møte med mennesker. Det er i møtet mellom mennesker at troen formidles, enten det skjer i ord eller i gjerning. Mennesker er dermed den mest avgjørende ressurs en kirke har.

3.1.1. Frivillige medarbeidere

Mange mennesker gjør en stor innsats som frivillige medarbeidere i kirken. Menighetsrådet, som er styringsorganet for soknet, består i hovedsak av frivillige medarbeidere. Det samme gjelder de kirkelige fellesråd. Disse to grunnleggende organer i vår kirkeordning drives altså av frivillige medarbeidere. I tilstandsrapport for Den norske kirke 2002-2003 (orienteringssak på Kirkemøte 2004) vises det til at ca 42.000 mennesker er engasjert i i komiteer og utvalg oppnevnt av menighetsrådet. Rådsarbeidet engasjerer mange og dette arbeidet er fullt ut avhengig av frivillig innsats.

Videre er det dokumentert at 33 400 personer deltok i diakonalt- og/eller barne/ungdomsarbeid i menigheter i Den norske kirke. Dette bygger på menighetenes årsstatistikk, og mye tyder på at det er en viss underrapportering. Store deler av menighetsarbeidet bygger dermed på frivillig innsats. Til sammenligning kan vi nevne at i 2002 var det om lag 7.700 ansatte i Den norske kirke fordelt på ca 5.400 årsverk.

3.1.2. Lønnede medarbeidere

I Den norske kirke har en lang tradisjon for å lønne medarbeidere knyttet til bestemte oppgaver. I dette ligger ingen nedvurdering av det frivillige engasjement og tjeneste, men et forsøk på å sikre kvaliteten på bestemte oppgaver og samtidig stimulere til økt frivillig innsats.

Denne utredningen bygger på at menigheten skal utføre de oppgaver den er pålagt. Det er menigheten, ved sine tillitsvalgte, som skal lede menighetens virksomhet. De ansatte skal legge forholdene til rette for at kirkens medlemmer får den service de skal ha og kan delta i menighetslivet på en god måte. I tillegg skal ansatte fagpersoner innenfor sine fagområder styrke og utvikle det kristne liv i menigheten.

Når stat/kirke-utvalget ber Kirkerådet om å vurdere ressursbehovet i Den norske kirke, handler dette i stor grad om økonomi. Det kommer tydelig fram i forespørselen fra utvalget som relaterer spørsmålet til problemstillinger knyttet til finansiering av Den norske kirke. I denne utredningen har en derfor konsentrert seg om de oppgaver som det er naturlig blir utført av lønnede medarbeidere. Det er disse oppgavene som vil bli gjenstand for beregning av ressursbehov senere i utredningen.

3.2. Bygg og eiendom

Bygninger og eiendommer representerer også betydelige ressurser i Den norske kirke. Kirkens medlemmer samles i kirker, kapeller og menighetshus til gudstjenester, kirkelige handlinger og andre menighetsaktiviteter. En er avhengig av bygninger og eiendommer for å

gjennomføre store deler av den kirkelige aktivitet. I kirkeloven er det bestemt at hvert sogn skal ha en kirke (§ 17).

Bygg og eiendommer representerer en ressurs i kraft av sin økonomiske verdi. Kirkelige eiendommer utgjør betydelige økonomiske verdier. Samtidig krever kirkelige bygg og eiendommer vedlikehold. Det er ressurskrevende å forvalte kirker, menighetshus og kirkegårder. Behovet for økonomiske ressurser knyttet til drift og vedlikehold av bygg og eiendommer vil derfor være sentralt ved beregning av ressursbehovet i Den norske kirke. I den sammenheng er det viktig å være oppmerksom på at kirkene både er kulturhistoriske byggverk og samtidig brukshus med krav til brukervennlighet og funksjonalitet.

Det er ca 1 620 kirker som er omfattet av kirkeloven. Av disse er ca 220 automatisk fredet etter kulturminneloven og ca 760 er vurderte som verneverdige eller listeførte fra perioden 1650-1850. Ca 650 kirker (40%) er ikke omfattet av sentrale verneordninger. Dessuten finnes det mange andre lokaler til kirkelig bruk; fjellkirker, bedehus, skoler, kirkebygg, kirkeruiner osv. Noen brukes nesten ukentlig, mens andre kanskje bare noen få ganger i året. Svært få kirker blir avhendet.

I tillegg til disse bygningene er det om lag 3.000 kirkegårder/gravplasser. De fleste av disse forvaltes av kirkelig fellesråd, jf gravferdsloven, men enkelte steder er det kommunen som står for drift og vedlikehold av kirkegårdene.

3.3. Tradisjons- og kulturbærer

I mer enn tusen år har kirken vært en sentral del av det norske samfunn både som institusjon, kulturbærer, tradisjonsformidler og livstolker. Den norske kirke er en folkekirke med ca 87 % av befolkningen som medlemmer. Båndene mellom folk og kirke er sterke. Gudstjenester og kirkelige handlinger utgjør en sentral og viktig del av folks liv. Kirken har vært og er et naturlig samlingssted i glede og sorg. Samtidig har en de senere år sett at kirken også har viktige fellesfunksjoner i vårt samfunn. Den norske kirke er bærer av grunnleggende deler av vår kulturarv og formidler av viktige fellesverdier. Gjennom det arbeid som gjøres for barn, ungdom, voksne og eldre i den lokale menighet framstår kirken som en viktig og sentral aktør i nærmiljøet.

Dette er understreket i regjeringens kulturmelding hvor en har et eget kapittel om kirken som kulturbærer. Her skriver en bl.a. *”Aktiviteteane i kyrkja og kyrkjelydane - og i trus- og livssynsamfunn elles - er òg viktige kulturberarar. (...)Musikken har ein særleg funksjon i forkynning og tilbeding. Men kyrkjemusikken når langt utover det religiøse rommet han er skapt for. Det same kan seiast om andre kunststartar. Ulike former for biletkunst, som målarstykke, skulpturar eller installasjonar, set preget sitt på våre indre bilete. Forkynning gjer levande tekstar som generasjonar før oss har forhalde seg til, og som framleis påverkar språk og diktning. Kyrkjebygg har gjennom tusen år i dette landet vore eit synleg uttrykk for det religiøse rommet i tilveret.”*

Det kulturansvar kirken forvalter, nasjonalt så vel som lokalt, er i seg selv en ressurs som må tas vare på. Det er viktig, både for kirken og samfunnet, at Den norske kirke, som folkekirke også i framtiden har tilstrekkelig ressurser til å være en kulturbærer.

3.4. Ressursbehov – behov for økonomi

Kirkens viktigste ressurser er følgelig medlemmene, medarbeiderne, bygg og eiendommer.

Ikke alle de kirkelige ressurser er like enkle å måle eller tallfeste. Verdien av medmenneskelig kontakt, omsorg eller åndelige opplevelser i et kirkerom kan en ikke uten videre beregne. Det samme gjelder mye av det frivillige arbeidet som utføres i kirkelig regi, selv om dette er svært

omfattende. Kirkens faktiske ressursbruk og ressursbehov er derfor vanskelig å tallfeste fullt ut. Denne utredningen vil konsentrere seg om å få fram mest mulig av det som kan tallfestes ut fra dagens situasjon og så vurdere dette i forhold til hva som er tilstrekkelig for at kirken skal kunne utføre sine oppgaver på en forsvarlig måte i framtiden.

4. Premisser for bruk og fordeling av ressurser

Ovenfor har en tatt for seg hvilke oppgaver som er nødvendig å gjøre i Den norske kirke samt hvilke type ressurser en har til disposisjon. I det følgende beskrives andre faktorer som påvirker beregningen av kirkens ressursbehov. Dette gjelder i hovedsak tre områder. organisering, finansiering og effektivisering. De ulike områdene er noe vevd inn i hverandre, men en har forsøkt å skille disse tre faktorene fra hverandre slik at det blir mest mulig tydelig hva ulike grep og endringer vil medføre i forbindelse med ressursberegningen.

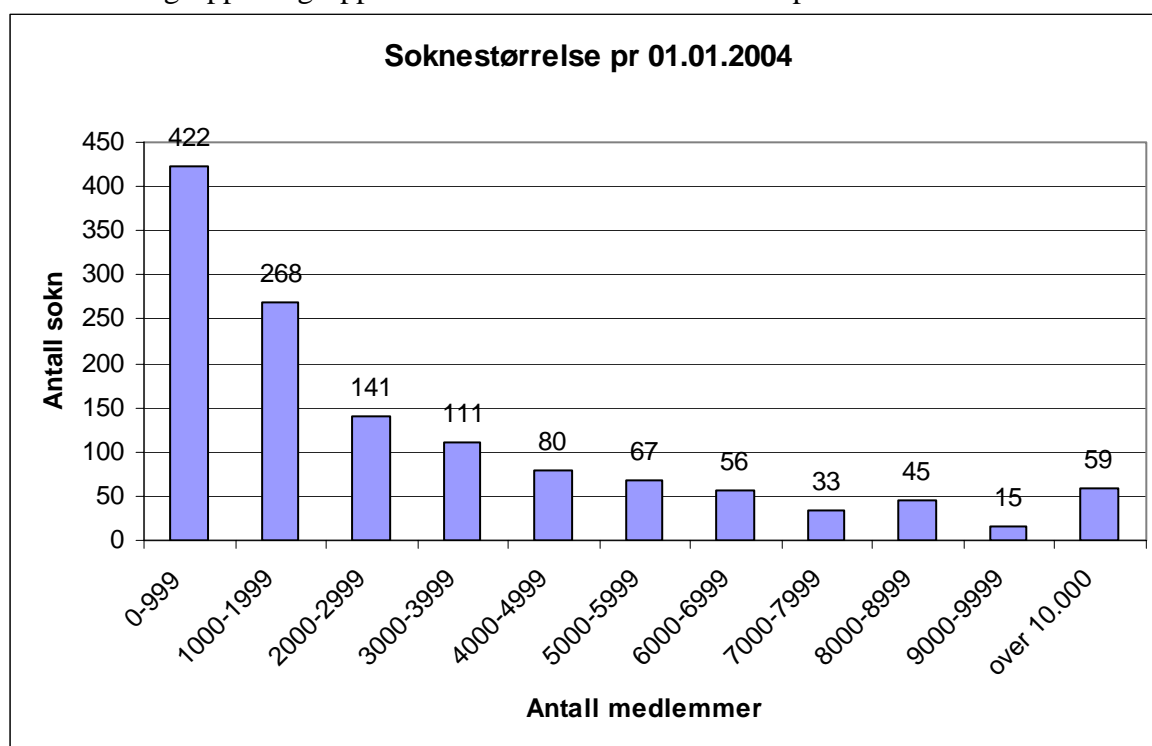
4.1. Organisering

Den norske kirke er en mangfoldig organisasjon med et organisasjonskart som kan virke komplisert. I det følgende beskrives de deler av gjeldende organisasjonsstruktur som har direkte påvirkning i forhold til denne utredningens ressursberegning.

4.1.1. Dagens struktur

Den organisatoriske grunnenheten i Den norske kirke er soknet. Gjennom dagens soknestruktur er menighetene geografisk basert. Landet er inndelt i 1297 sokn (inkludert Svalbard) men i tillegg kommer det døvekirkelige arbeidet som er organisert som eget prosti med døvedistrikt og døvemenigheter.

Størrelsen på soknene varierer både når det gjelder medlemstall og geografisk utbredelse. Soknet med færrest antall medlemmer har 27 medlemmer mens det mest befolkede soknet har 18.634 medlemmer. 422 sokn (32,5 % av alle sokn) har færre en 1.000 medlemmer. 690 sokn (53,3 %) har under 2.000 medlemmer. I gjennomsnitt har et sokn 3.024 medlemmer. For å få en viss oversikt over variasjonene, har vi laget et diagram som viser antall sokn med medlemstall gruppert i grupper. Tallene i denne oversikten er pr 01.01.2004.

Det er en rekke årsaker til de store forskjellene i størrelse. Dagens sokneinndeling ble i hovedsak foretatt i en tid med et annet bosettingsmønster enn i dag. Det er gjort få endringer i strukturen som følge av avfolking eller nye befolkningskonsentrasjoner. Også infrastrukturen har endret seg radikalt, slik at steder som tidligere var kommunikasjonsmessige knutepunkt i dag ligger langt utenfor allfarveg. Resultatet er at soknestørrelsene varierer svært mye, og mange sokn er små. I den forbindelse er det verdt å merke seg at kirkelovsutvalget i 1989 anbefalte følgende: ”Med en rettslig og økonomisk selvstendigjøring av soknene, bør det for fremtiden stilles krav om at et sokn bør ha befolkningsgrunnlag av en viss størrelse. Utvalget foreslår at det settes en nedre grense på minst 1000 kirkemedlemmer ved regulering av nye sokn.” (NOU 1989:7)

Hvert sokn hører hjemme i et prestegjeld. Det er i dag 615 prestegjeld. 231 (37,6 %) av disse har kun et sokn (dvs sokn og prestegjeld er identisk) mens 71 prestegjeld (11,5 %) består av fire sokn eller mer. Et prestegjeld er tradisjonelt prestens tjenstedistrikt, men etter at tjenesteordning for menighetsprester er endret, vil prestegjeldet gradvis miste sin funksjon. Det er derfor styringsgruppens oppfatning at prestegjeldet ikke har stor betydning som kirkelig enhet.

Hvert prestegjeld en del av et prosti. Det er i dag 103 prostier samt Døveprostiet som organisatorisk er lagt til Oslo bispedømme. Også størrelsen på prostiene varierer mye. Prostiet med færrest medlemmer har 9.215 medlemmer mens det største prostiet har 95.852 medlemmer. Prostiene varierer mye med hensyn til antall sokn i hvert prosti. Tallet her varierer fra 4 sokn til 27 sokn. Det er ingen direkte sammenheng mellom antall sokn og antall medlemmer i et prosti.

Prostiene er igjen en del av et bispedømme. Det er i dag 11 bispedømmer, og også disse varierer både når det gjelder medlemstall og antall kirkelige enheter i hvert bispedømme. Nedenfor følger en tabell som viser dette. I denne er også medlemsprosenten for hvert bispedømme (prosentandel av innbyggerne som er medlem av Den norske kirke) lagt inn.

Tabell 1 - nøkkeltall for bispedømmene pr 01.01.2004

<i>Bispedømme</i>	<i>Antall medlemmer</i>	<i>Medlemsprosent</i>	<i>Antall sokn</i>	<i>Antall fellesråd</i>	<i>Antall prostier</i>
Oslo	489 702	72,5	71	3 ²	8 ³
Borg	502 769	85,0	118	38	8
Hamar	338 206	90,9	165	48	10
Tunsberg	394 059	85,3	114	35	10
Agder	359 314	83,6	148	48	12
Stavanger	336 573	86,6	88	27	8
Bjørgvin	493 844	89,4	196	59	13
Møre	224 815	91,9	102	38	7
Nidaros	361 795	90,8	136	49	11
Sør-Hålogaland	217 046	91,6	94	45	8
Nord-Hålogaland	204 142	90,4	65	44	9
Totalt	3 922 265	85,7	1 297	434	104

Også kommunene er i en viss forstand å forstå som et kirkelig område med kirkelig fellesråd som styringsorgan. På samme måte som alle sokn hører hjemme i et prestegjeld, prosti og bispedømme, så er soknene også plassert i en kommune og dermed også et fylke. Også når det gjelder kommunene (fellesrådsområdene) er det store variasjoner. Kommunen med færrest kirkemedlemmer har kun 198 medlemmer mens den største kommunen har 363.643

² Døvekirkenes fellesråd er ikke medregnet

³ Inkludert Døveprostiet

medlemmer. 147 kommuner hadde ved årsskiftet kun ett sokn (såkalt ett-sokns kommuner). Blant disse varierer medlemstallet fra 198 medlemmer til 17.726 medlemmer. Kommunen med flest sokn har 56 sokn.

Av kommunene med færre enn 1000 medlemmer har kun en kommune flere sokn, men blant kommunene med færre enn 2.500 medlemmer har 47 flere enn ett sokn. Dersom alle disse gjøres om til ett-sokns kommuner, reduseres antall sokn med 74.

4.1.2. Struktur og grunnbemanning – konsekvenser

Gjeldende kirkeordning legger føringer for hvilke oppgaver som skal løses på de ulike nivå i kirken og hvilken bemanning det skal være på de enkelte nivåer. F.eks. skal de kirkelige fellesråd ansette en daglig leder (jf kirkeloven § 13) og fellesrådet har ansvar for administrative oppgaver som arbeidsgivermyndighet, regnskapsførsel og drift av kirker og kirkegårder. Dette medfører at alle fellesråd i utgangspunktet må ha en grunnbemanning for å løse de oppgaver som er lagt til dette nivået. Antall fellesråd har derfor direkte innvirkning på antall daglige ledere i kirken.

Tilsvarende gjelder for menighetsrådene. Et sokn er en juridisk enhet og menighetsrådet har, på vegne av soknet, en rekke forpliktelser som krever en viss grunnbemanning. Dette er bakgrunn for at kirkeloven har en bestemmelse om at soknet kan ha en daglig leder (§ 8). Gjennom økonomiforskrift og ulike kirkelige planer (f.eks. dåpsopplæringsplan, diakoniplan og plan for konfirmasjonstiden) har menighetsrådet også oppgaver som forutsetter en viss grunnbemanning uavhengig av soknets størrelse. Dette gjelder ikke minst saksbehandleroppgaver knyttet direkte til menighetsrådets virksomhet. Antall sokn får dermed betydning for antall stillinger i kirken og dermed direkte innvirkning på det samlede ressursbehov i Den norske kirke.

Etter omorganiseringen av prestatjenesten med hvor mange får prostiet som tjenestedistrikt, vil ikke antall sokn nødvendigvis ha betydning for antall prestestillinger. Antall prostier får derimot en slik betydning, da det i hvert prosti skal være en prost i tillegg til de øvrige menighetsprestene.

4.1.3. Plassering av ansvar for oppgaveløsning

Det vises til kapittel 2 hvor oppgavene ble relatert til ulike nivåer i kiken. Det er behov for kort å plassere hovedoppgavene på ulike organer.

Soknepresten har ansvar for prestatjenesten i soknet jf tjenesteordning for menighetsprester. Dette medfører ansvar for at det blir avholdt forordnede gudstjenester og forrettet kirkelige handlinger, utført dåps- og konfirmasjonsopplæring, utøvd sjelesorg og veiledning, gått med dødsbud, reist i soknebud og også ellers besøkt syke og utført forkynnerarbeid og i samråd med menighetsrådet annet menighetsbyggende arbeid.

Prosten leder prestatjenesten og utøver arbeidsgiverfunksjoner for presteskabet

Biskopen har regionalt ansvar for tilsyn og arbeidsgiverspørsmål

Menighetsrådet har særlig ansvar for kirkelig undervisning, kirkemusikk og diakoni i soknet. Dette følger av kirkelovens bestemmelse om at ”menighetsrådet skal ha sin oppmerksomhet henvendt på alt som kan gjøres for å vekke og nære det kristelige liv i soknet, særlig at Guds ord blir rikelig forkynt, syke og døende betjent med det, døyte gis dåpsopplæring, barn og unge samlet om gode formål og legemlig og åndelig nød avhjulpet” (kirkeloven § 9).

Videre har menighetsrådet uttalerett i forbindelse med utnevning og tilsetting av kirkelige embeter og stillinger, fordeling av arbeidsområder og oppgaver for prester, gjennomføring av

menighetsmøter og andre oppgaver gitt av kirkedepartementet eller andre kirkelige myndigheter.

Fellesrådet har ansvar for en rekke administrative og økonomiske oppgaver på vegne av soknene, utarbeidelse av mål og planer samt å stimulere til samarbeid mellom soknene i kommunen. Fellesrådets oppgaver er nærmere konkretisert i § 14 i kirkeloven. I tillegg har kirkelig fellesråd ansvar for drift og vedlikehold av kirkegårder og bygninger knyttet til disse (jf § 3 i gravferdsloven).

Bispedømmerådene har ansvar for felleskirkelige tiltak i bispedømmet, fordeling av visse statlige tilskudd, tilsetting av prester og enkelte andre tjenestemenn og eventuelt andre gjøremål bestemt av Kongen eller departementet (jf § 23 i kirkeloven).

Kort oppsummert er dagens ordning slik at menighetsrådet har ansvar for oppgaver knyttet til kirkelig undervisning, diakoni og kirkemusikk, fellesrådet har ansvar for administrasjon, økonomi og drift av kirker, kirkegårder og andre kirkelige bygninger, mens biskop/bispedømmerådet har arbeidsgiveransvar for prestene samt visse andre oppgaver knyttet til biskopens oppgaver og tilsynsmyndighet.

I tillegg til dette har organer på det sentrale nivå i kirken ansvar for en del felleskirkelige oppgaver som må gjøres på vegne av hele kirken. Dette gjelder Kirkemøtet, Kirkerådet med Mellomkirkelig råd og Samisk kirkeråd, Bispemøtet, Lærenemnda og kirkedepartementet.

Dagens organisering og oppgavefordeling har konsekvenser både for fordeling av ressurser i kirken og hvordan disse brukes.

4.2. Finansiering

Ovenfor har en gjennomgått Den norske kirkes organisasjonsstruktur og sammenhengen mellom ansvar og løsning av oppgaver i kirken. Plassering av ansvaret har sammenheng med vurdering av en grunnbemanning i kirkelige enheter.

I tillegg til organisatoriske spørsmål må det drøftes nærmere hvordan arbeidet i Den norske kirke skal finansieres. Det er sammenheng mellom finansieringsmodeller, ansvarsfordeling og ressursberegning. Styringsgruppen er oppmerksom på at stat/kirke-utvalget utreder alternative finansieringsordninger for kirken. I denne utredningen drøftes ikke alle konsekvenser av ulike finansieringsordninger, men det gis en kort beskrivelse av dagens ordning.

4.2.1. Den firedelte økonomien

Den norske kirke har i dag fire ”inntekstkilder”. Den viktigste finansieringskilden er **kommunen**. Over kommunebudsjettene finansieres det meste av lokalkirken. Det er dermed en nær sammenheng mellom kommuneøkonomi og lokalkirkens økonomi. Forskjeller i kommunenorge medfører dermed tilsvarende forskjeller i kirkenorge. Og samtidig er den lokale kirkes økonomi avhengig av stortingsvedtak, ikke bare for kirkebudsjett, men også bevilgningene til kommunene er av betydning.

I tillegg finansieres Den norske kirke direkte over kirkebudsjettet som er en del av **statsbudsjettet**. For lokalkirken handler dette i hovedsak om lønn til presteskaper, men også andre tilskuddsordninger til den lokale kirke finansieres direkte over statsbudsjettet. Det er også statsbudsjettet som står for hovedfinansieringen av regionale og sentrale organer i Den norske kirke samt deler av Sjømannskirken/Norsk kirke i utlandet

Gjennom kirkeoffer, givertjeneste, innsamlinger og andre gaver/tildelinger får Den norske kirke **gaveinntekter**. Dette utgjør i en rekke sokn en helt nødvendig del av den kirkelige økonomi. Uten disse inntektene ville lokalkirken mange steder ikke kunne utføre nødvendige oppgaver, og da særlig oppgaver innenfor menighetsrådenes ansvarsområde.

Den fjerde inntektskilden er det som kan kalles **annen offentlig finansiering**. Det gis tilskudd til kirkelig virksomhet gjennom kulturbudsjettet, riksantikvarens budsjett, fylkesmanns budsjett og andre departement/offentlige etater. I tillegg bidrar Opplysningsvesentens fond med økonomiske ressurser som kommer Den norske kirke til gode ut over det som tildeles over kirkebudsjettet.

4.2.2. Sammenheng mellom prioritering og finansiering

I all økonomi vil det ofte være slik at den som finansierer en oppgave også ønsker innflytelse over hvordan oppgaven løses. Dette kommer bl.a. tydelig til uttrykk gjennom kirke departementets tildelingsbrev som følger de økonomiske midler staten tildeler bispedømmerådene og Kirkerådet. I disse brevene gjør departementet tydelig greie for hvilke krav en setter til bruk av de tildelte midler. En skisserer resultatmål som de berørte innstanser senere må rapportere i forhold til.

Tilsvarende forventninger opplever mange kirkelige fellesråd også ved tildeling av midler fra kommunen. Selv om kirkeloven fastslår hvilke oppgaver kommunen skal finansiere, vet en at "det lille ekstra" avhenger av at kommune og fellesråd har samme prioriteringer.

Sammenhengen mellom finansiering og oppgaveløsning er noe av bakgrunnen for at Kirkemøtet ved behandling av kirke-stat-utvalget sin innstilling i 2002 ba Kirkerådet om å arbeide videre bl.a. med spørsmål om en enhetlig kirkelig økonomi. I komitémerknaden som lå til grunn for dette vedtaket kan en lese at "kirkens økonomi må utredes med sikte på å komme fram til et system som sikrer folkekirken et tilstrekkelig og stabilt ressursgrunnlag og en samlet, samordnet og forutsigbar økonomi".

4.3. Effektivisering

Det er en sammenheng mellom organisering og ressursbehov. Kirken må, som andre organisasjoner, ha et klart fokus på hvordan den bruker sine ressurser. Kirken, slik den framtrer og drives i dag er et resultat av en lang historie og en tett knytning til den offentlige forvaltningen. Kirkemøtet har slått fast at det er behov for en grundig gjennomtenkning av kirkens organisering og daglige drift for å se muligheter for en bedre ressursutnyttelse. Dette kommer også klart til uttrykk i Kirkerådets hovedplan for det kirkelige reformarbeidet som ble vedtatt i 2003.

4.3.1. Organisering og strukturendringer

Soknet er den grunnleggende organisatoriske enhet i Den norske kirke. Som beskrevet er det i dag mange sokn med få medlemmer og det skal vurderes nærmere hva som vil være egnede størrelser på soknene og hvilket ansvar menighetsrådene skal ha for ulike oppgaver. I den sammenheng kan det også være formålstjenlig med større grad av samordning av oppgaver mellom ulike organer. Nye funksjoner til prostiet kan få betydning for fellesrådenes og/eller bispedømmerådernes virksomhet. Kirken er inne i en endringsprosess og det vil nå være viktig å fokusere på dette både for å kunne se utviklingspotensialet og for å kunne skape en mer positiv energi i forhold til endringsprosesser.

4.3.2. Ledelse/ kompetanse

Dagens utfordringer krever også et større fokus på lederskapet i kirken. Motivasjon og samhandling, målretting og oppfølging kan være stikkord for dette. De ansatte forholder seg både til kolleger og frivillige. Dette setter store krav til samarbeid (relasjonskompetanse). Økt lederkompetanse vil gi bedre ressursutnyttelse. I utredningen er dette likevel ikke tallfestet.

4.3.3. *Bruk av ny teknologi*

Ny teknologi gir store muligheter for effektivisering av mange av arbeidsprosessene i kirken. Den gir også nye muligheter for bedre service og økt kontakt med brukerne. Hvert år bevilger staten midler til forsøk som fremmer samarbeid mellom kirkelige organer og effektiviserer arbeidsprosessene. Det er fortsatt et stort potensial for forbedringer her uten at dette er tallfestet nærmere i denne utredningen.

5. Den kirkelige økonomi – hva koster det å drive Den norske kirke?

Formålet med dette kapittelet er å gi en oversikt over hvilke ressurser som i dag brukes i Den norske kirke. Til dette har en benyttet regnskapstall for 2002 (se kap 1.2).

I gjennomgangen av oppgavene ovenfor (kap 2.3) ble oppgavene fordelt på lokalt, regionalt og sentralt nivå. Den samme tredelingen gjøres her. Med den lokale kirke forstås en da oppgaver løst av menighetsråd, fellesråd og menighetsprester, herunder prostetjenesten da prostene primært var sokneprester i 2002. Med den regionale kirke forstås en da oppgaver løst av biskop/bispedømmeråd mens den sentrale kirke omfatter oppgaver løst av de sentralkirkelige organer nevnt i kirkelovens §§ 24-27. Alle tall er i tusen.

5.1. *Pengeflyten*

Hvor mye penger en bruker for å drive dagens virksomhet i Den norske kirke fremkommer i regnskapenes utgiftstall. Hvem som finansierer hva er ikke hovedfokus i denne utredningen, men pengeflyten må likevel kommenteres. Det er slik at "de samme pengene" utgiftsføres på flere nivåer. Dersom en kun ser på utgiftene uten å ta hensyn til dette vil oversikten være misvisende. Et eksempel er tilskudd til diakoni, undervisning og kirkemusikk som utgiftsføres både av departementet, bispedømmerådene og de kirkelige fellesråd.

For å hindre at oversikten nedenfor inneholder høyere utgifter en det som er reelt, har en derfor vurdert noen poster i regnskapene spesielt. Målet er å synliggjøre hva pengene til slutt er brukt til, altså hvilke oppgaver som er løst ved hjelp av de aktuelle ressursene.

- en har gjennomgått postene for overføringer mellom menighetsråd og fellesråd slik at de totale utgifter (ressursbruken) kun er ført en gang, der selve oppgaven er utført.
- overføringer fra bispedømmeråd til fellesråd er tatt ut, da disse også utgiftsføres/brukes av fellesrådet. Dette gjelder postene for tilskudd til kirkelige formål og tilskudd til kirkelig virksomhet i kommunene
- tilskudd fra riksantikvaren er drøftet i kap 5.4, men er ikke tatt med i oversikten, da disse midlene også er utgiftsført av de kirkelige fellesråd.
- når det gjelder tilskudd fra Opplysningsvesenets Fond, har vi valgt å synliggjøre dette på det sentrale nivå, med unntak av de midler som Kirkerådet tildeler bispedømmerådene. Disse midlene er synliggjort på regionalt nivå.

5.2. *Den lokale kirke*

Oversikten starter med den lokale kirke. Ressursbruken i lokalkirken utgjør hoveddelen av all ressursbruk i Den norske kirke. Det er her de fleste oppgaver løses.

5.2.1. *Innsamling av tall*

Følgende regnskap er tatt med:

- Regnskapstall for menighetsråd der hvor disse er rapportert til SSB (gjelder 252 av 287 aktuelle fellesråd)

- Regnskapstall for kirkelige fellesråd rapportert til SSB
- Regnskapstall for bispedømmerådene innhentet fra KKD
- Regnskapstall for bispedømmerådernes utgifter til presteskaper fordelt på prostier innhentet fra bispedømmerådene (med unntak av Stavanger bispedømme).

I oversikten har vi fordelt utgiftene på de fire formål som benyttes i kontoplanen for fellesråd og menighetsråd. I forskriften beskrives de fire formålene slik:

Hovedformål 1 Kirkelig administrasjon

Her føres alle utgifter/inntekter som er relatert til driften av menighetsrådene og fellesrådene og deres administrasjon, bl.a utgifter til daglig leder for kirkelig fellesråd, rådernes kontorutgifter, kontorhjelp mm.

Hovedformål 2 Kirker

Her føres alle utgifter som har forbindelse med kirkebygget og den gudstjenestelige virksomhet som foregår i kirken. Dette gjelder utgifter til bygging, drift og vedlikehold av kirker, utgifter til stillinger for kirketjener, klokker, organist/kantor ved hver kirke, utgifter til inventar og utstyr m.v. Også inntekter relatert til kirkene, f.eks. ved utleie, skal føres under dette hovedformålet.

Hovedformål 3 Kirkegårder

Her føres alle utgifter og inntekter som har forbindelse med kirkegårdsdriften, bl.a. utgifter til anlegg og drift av kirkegårder, herunder særskilte gravkapeller, lønn til kirkegårdsarbeidere, festeavgifter for gravplass og andre inntekter knyttet til kirkegårdsdriften. Også eventuelle utgifter/inntekter ved drift av krematorier hører inn under dette hovedformålet.

Hovedformål 4 Andre kirkelige formål

Her føres alle utgifter og inntekter som ikke er relatert til kirker eller kirkegårder. Menighetsrådenes utgifter/inntekter vil vanligvis høre inn under dette hovedformålet og under hovedformål 1.

Under hvert hovedformål har en fordelt utgiftene på ulike utgiftsposter (arter). I denne sammenheng har styringsgruppen benyttet:

- utgiftspost 0 – lønn
- utgiftspost 1 – utstyr og vedlikehold
- utgiftspost 2 – andre driftsutgifter, deler av utgiftspost 3 – overføringsutgifter (ikke overføringer mellom kirkelige organer, jf 5.1)
- utgiftspost 4 – investering i fast eiendom

5.2.2. Tilrettelegging av tallmaterialet

For å få et mest mulig korrekt bilde av ressursbruken i lokalkirken, har styringsgruppen bearbeidet de innsamlede tallene noe.

- 30 fellesråd har ikke rapportert regnskapstall for 2002. 17 av disse rapporterte imidlertid regnskapstall i 2001 og vi har brukt disse tallene. For de resterende 13 fellesråd er regnskapstallene stipulert i forhold til fellesråd av samme størrelse.
- Stavanger bispedømmeråd har ikke fordelt regnskapet på prostier. KKD sine tall for Stavanger brukes, men det er stipulert en fordeling mellom prostiene i forhold til antall årsverk i hvert prosti. Årsverkstallene er innhentet fra Stavanger bispedømmeråd.
- Regnskapene for menighetsrådene er noe usikre jf SSB. Av 287 fellesråd med mer enn et sokn har 252 rapportert regnskapstall for menighetsrådene. Styringsgruppen har brukt disse tallene slik de er rapport uten å justere for eventuelle mangler og feil.
- Regnskap for menighetsrådene er ikke fordelt på formål. I økonomiforskriften skriver departementet at menighetsrådenes utgifter/inntekter vanligvis hører inn under hovedformål 1 og 4. Styringsgruppen har i oversikten nedenfor valgt å legge

menighetsrådenes regnskaper inn i hovedformål 4 – Andre kirkelige formål. Utgiftspost 1 og 2 er også slått sammen for menighetsråd. Styringsgruppen har ført disse under utgiftspost 2.

- Regnskapene for prestetjenesten er heller ikke fordelt på formål. Styringsgruppen har valgt å legge utgiftene til prestetjenesten inn under hovedformål 2 – Kirker. Fordeling av poster i bispedømmerådenes regnskaper er heller ikke identisk med kontoplanen for fellesrådene. Alle utgifter utenom lønnskostnader er derfor plassert i utgiftspost 2 – andre driftsutgifter.
- Både regnskapene fra de kirkelige fellesråd og fra bispedømmerådene inneholder refundert lønn fra trygdeforvaltningen. Dersom slike refusjoner gjennomgående ble brukt til å dekke vikarer ved fravær, ville det være korrekt å trekke dette beløpet fra lønnsutgiftene. Styringsgruppen er imidlertid av den oppfatning at noe av refusjonene sjelden blir brukt til vikarer, slik at noe dekker opp det budsjettunderskudd en har i mange kirkelige virksomheter. Derfor er bare halvparten av refusjonen tatt med i beregningene nedenfor. Totalt utgjør slike refusjoner 61 mill i fellesrådenes regnskaper og 24 mill i regnskapene fra bispedømmerådene.
- For å justere for overføringer mellom kirkelige organer, har vi sett bort fra overføringer fra fellesråd til menighetsråd (post 36 i fellesrådsregnskapene), overføringer mellom fellesråd (post 37 i fellesrådsregnskapene) og overføringer fra menighetsråd til fellesråd (post 37 i menighetsrådsregnskapene). Disse utgiftene vil også bli ført som utgifter i de organer som har mottatt overføringen.

Tallmaterialet er samlet inn dels på fellesrådsnivå og dels på prostinivå. For at tall fra ulike kilder skal kunne sammenlignes på en god måte og for at en samtidig skal kunne se geografiske ulikheter, har styringsgruppen tilrettelagt alle tall på prostinivå. Utgangspunktet for beregningene nedenfor er dermed regnskapstabeller fordelt på prostiene.

5.2.3. Mulige mangler og feilkilder

Det innsamlede tallmaterialet inneholder de offisielle tall fra godkjente regnskaper og er således å betrakte som korrekt. Likevel er styringsgruppen kjent med at enkelte tall bør benyttes med visse forbehold.

Kommunal tjenesteyting

I følge kirkeoven kan kommunal tjenesteyting tre i stedet for særskilt bevilgning til formål kommunen etter loven har økonomisk ansvar for å dekke (§ 15). Slik tjenesteyting skal imidlertid regnskapsføres både av kommunen og kirkelig fellesråd. En får da synliggjort de reelle kostnadene knyttet til utføring av kirkelige oppgaver. Kommunal tjenesteyting er derfor egen post i regnskapene (post 39 og 49). I regnskapene for 2002 utgjør dette totalt kr 120 mill.

I sommer ble det gjennomført en spørreundersøkelse rettet mot alle kirkelige fellesråd. 280 av 434 fellesråd besvarte denne (65%). Her ble det blant annet spurt om kommunal tjenesteyting, og 18% av fellesrådene svarte at kommunen utfører oppgaver på vegne av kirken uten at dette er regnskapsført i fellesrådets regnskap. Styringsgruppen trekker den konklusjon at kommunene faktisk utfører flere oppgaver på vegne av de kirkelige fellesråd enn det som kommer til uttrykk i fellesrådenes regnskaper. De reelle kostnadene er altså noe høyere enn det regnskapet viser.

Regnskap for menighetsråd

Menighetsrådene er pålagt å føre regnskaper etter samme kontoplan som kirkelig fellesråd, og fellesrådene skal rapportere tall fra menighetsrådenes regnskaper til SSB på samme måte som

regnskap for fellestrådet. 252 fellestråd har sendt inn regnskapstall fra 2002 for menighetsrådene, men styringsgruppen er noe usikker på om tallene representerer samtlige menighetsråd i de fellestråd som har sendt inn disse. De samlede kostnadene for alle landets menighetsråd er derfor sannsynligvis høyere enn det som framkommer i denne utredningen.

Investeringer i fast eiendom

I fellestrådernes regnskaper er det en egen hovedpost som heter investeringer i fast eiendom. Styringsgruppen har valgt å ta denne med i oversikten nedenfor, da den er et uttrykk for ressursbruk knyttet til utstyr, bygg og eiendommer. Totalt utgjør investeringer 290 mill i regnskapene, og av disse er 190 mill knyttet til formål 2 – Kirker og 68 mill knyttet til formål 3 – Kirkegårder.

Styringsgruppen er oppmerksom på at det i en del kommuner investeres i kirker og kirkegårder uten at dette framkommer i fellestrådernes regnskaper. Vi har imidlertid ikke prioritert å gå gjennom kommuneregnskapene for å finne eventuelt manglende tall, men det synes å være slik at de faktiske investeringer er noe større enn 290 mill. Samtidig viser en gjennomgang av regnskapstallene de siste år, at investeringsnivået i 2002 var betydelig høyere enn tidligere år. Styringsgruppen mener derfor at 290 mill er et troverdig tall for de faktiske kirkelige investeringer.

Kirkegårdsdrift

Det er som hovedregel kirkelig fellestråd som har ansvar for drift og vedlikehold av kirkegårder i en kommune, jf gravferdsloven § 3. Enkelte steder har likevel kommunen overtatt dette ansvaret, jf gravferdsloven § 23. I disse kommunene vil kostnader knyttet til kirkegårder ikke bli synliggjort i fellestrådets regnskap. KKD har derfor samlet inn aktuelle regnskapstall for de kommuner som selv har overtatt ansvar for kirkegårdene, og for 2002 utgjør de samlede utgifter for kirkegårdsdrift i disse kommunene 82,9 mill. Styringsgruppen har tatt med dette beløpet i tabellene nedenfor.

5.2.4. Dagens ressursbruk fordelt på bispedømmene

På grunnlag av det innsamlede tallmateriale som er bearbeidet slik det er beskrevet ovenfor, kommer det fram at en i 2002 brukte kr 3.386.995.000 for oppgaver løst i den lokale kirke. For å få best mulig oversikt over hva pengene er brukt til, presenteres nedenfor tre tabeller som viser ressursbruken fordelt på bispedømmer.

Den første tabellen viser regnskapstallene fordelt på formål, jf kontoplanen for fellestråd. Den andre tabellen viser regnskapstallene fordelt på hovedposter jf samme kontoplan, og i den tredje tabellen presenteres de totale kostnader sett i forhold til lønn, driftsutgifter, medlemstall og antall sokn.

Styringsgruppen vil understreke at disse tallene ikke uten videre gir et dekkende bilde av service- og aktivitetsnivå i de forskjellige bispedømmene. Det er mange faktorer som avgjør hvordan kirkens medlemmer opplever det kirkelige tilbud. En kan derfor ikke trekke konklusjoner omkring god eller dårlig aktivitet på bakgrunn av tallmaterialet nedenfor.

Tabell 2 - regnskapstall – den lokale kirke 2002 – fordelt på hovedformål (i tusen kr)

<i>Bispedømme</i>	<i>Formål 1 Kirkelig administrasjon</i>	<i>Formål 2 Kirker</i>	<i>Formål 3 Kirkegårder</i>	<i>Formål 4 Andre kirkelige formål</i>	<i>Utgifter totalt</i>
Oslo	48 908	160 896	78 548	113 329	401 681
Borg	84 239	167 028	70 474	41 428	363 169
Hamar	64 419	156 472	46 521	30 252	297 663
Tunsberg	57 888	168 420	49 361	50 500	326 170

Agder	76 161	171 522	49 058	53 743	350 483
Stavanger	52 997	195 591	41 406	64 020	354 014
Björgvin	86 032	223 997	79 927	65 858	455 815
Møre	39 611	119 114	32 462	27 926	219 113
Nidaros	59 383	142 342	46 395	18 565	266 685
Sør-Hålogaland	47 419	105 157	35 100	26 355	214 031
Nord-Hålogaland	44 533	102 136	22 234	8 868	177 771
Totalt	661 591	1 712 675	551 487	500 842	3 426 595

Tabell 3 - regnskapstall – den lokale kirke 2002 – fordelt på utgiftsposter (i tusen kr)

<i>Bispedømme</i>	<i>Post 0 Lønn</i>	<i>Post 1 Utstyr/ vedlikehold</i>	<i>Post 2 Annen drift</i>	<i>Post 3 Overføringer</i>	<i>Post 4 Investeringer</i>	<i>Utgifter totalt</i>
Oslo	228 969	7 870	114 912	11 960	37 772	401 483
Borg	216 358	31 228	70 531	17 299	27 718	363 134
Hamar	173 795	19 618	67 747	16 165	20 325	297 650
Tunsberg	194 691	18 791	67 584	21 396	23 481	325 943
Agder	197 916	21 754	80 691	33 866	16 142	350 369
Stavanger	166 544	19 702	70 871	30 089	67 320	354 526
Björgvin	274 396	24 758	100 742	28 825	26 945	455 666
Møre	109 527	8 022	43 031	17 159	41 738	219 477
Nidaros	165 566	10 281	54 420	21 757	14 510	266 534
Sør-Hålogaland	129 165	15 863	45 178	13 913	9 890	214 009
Nord-Hålogaland	108 781	10 800	42 729	10 473	5 021	177 805
Totalt	1 965 708	188 687	758 436	222 902	290 862	3 426 595

Tabell 4 – regnskapstall – den lokale kirke 2002 – i forhold til andre variabler

<i>Bispedømme</i>	<i>Samlede utgifter (i tusen)</i>	<i>Andel lønn i %</i>	<i>Andel drift i %⁴</i>	<i>Utgifter pr medlem</i>	<i>Utgifter pr fellesråd</i>	<i>Utgifter pr sokn</i>
Oslo	401 483	57,0	30,6	823	133 827 649	5 654 689
Borg	363 134	59,6	28,0	731	9 556 164	3 077 409
Hamar	297 650	58,4	29,4	877	6 201 048	1 803 941
Tunsberg	325 943	59,7	26,5	829	9 312 648	2 859 146
Agder	350 369	56,5	29,2	974	7 299 346	2 367 355
Stavanger	354 526	47,0	25,5	1 072	13 130 578	4 028 700
Björgvin	455 666	60,2	27,5	931	7 723 151	2 301 343
Møre	219 477	49,9	23,3	977	5 775 709	2 173 039
Nidaros	266 534	62,1	24,3	744	5 439 466	1 959 808
Sør-Hålogaland	214 009	60,4	28,5	982	4 755 761	2 276 694
Nord-Hålogaland	177 805	61,2	30,1	872	4 041 015	2 778 198
Totalt	3 426 595	57,4	27,6	878	7 895 380	2 641 939

Dersom en sammenligner tabell 2 og 3 for det enkelte bispedømme, vil en se at tallet for totalutgifter ikke stemmer helt overens. Dette skyldes de korrigeringer av refusjoner og kommunal kirkegårdsdrift som er gjort i bakgrunns materialet. Totalkostnadene landet sett under ett er likefullt det samme.

⁴ Andel drift er her summen av post 1 og 2 i tabell 3

5.3. Den regionale kirke

Tradisjonelt har en omtalt kun biskop/bispedømmeråd som regionalt nivå i Den norske kirke. Endringene i tjenesteordning for prost og menighetsprester gjør at det naturlig også å regne prostiet som et regionalt nivå, slik det er gjort i gjennomgangen av kirkelige oppgaver i kapittel 2.3.2.

Ved en gjennomgang av regnskapstallene for 2002 er det likevel problematisk å ha med prostiet som eget nivå. I utgangspunktet er det ikke opprettet noe obligatorisk organ på prostinivået ut over prostetjenesten. Det føres dermed ikke noe eget regnskap på dette nivået. Det kan diskuteres hvor stor andel av utgiftene til prostene som skal føres på prostinivået. Det var heller ikke avsatt midler over statsbudsjettet innrettet direkte mot prostetjenesten i 2002, selv om en del bispedømmer overførte noe driftsmidler direkte til prostene. I denne regnskapsoversikten er derfor kun regnskapene for biskop og bispedømmeråd tatt med på regionalt nivå.

Når det gjelder regnskap for biskop og bispedømmeråd, dvs utgifter knyttet til ordinær drift (kap 0340.01), benyttes i denne oversikten regnskapstallene fra KKD for 2002. Når det gjelder andre utgifter, f.eks. post 71.16 Tilskudd til diakoni, undervisning og kirkemusikk, overføres disse til de kirkelige felleråd og brukes til oppgaveløsning lokalt. Utgifter og ressursbruk er dermed synliggjort i oversikten over den lokalkirkelige økonomi.

Kontoplanen som brukes av bispedømmerådene er en annen enn den som brukes av fellerådene. For å kunne gjøre noen sammenligninger, har vi valgt å dele utgiftene i to grupper: lønn og andre driftsutgifter.

I tillegg til bevilgningene over statsbudsjettet, får bispedømmerådene tildelt en viss sum fra den del av overskuddet i OVF som skal brukes til kirkelige formål. Det er Kirkerådet som fordeler disse midlene, men en del av midlene overføres til bispedømmerådene for fordeling. Bispedømmerådene fordeler deretter midlene dels til lokale tiltak og dels til fellestiltak i bispedømmet. Styringsgruppen har funnet det naturlig at det beløp som går til fordeling i bispedømmene legges inn i oversikten over regionale midler. For 2002 utgjorde dette kr 6.725.000. Dette er tatt med i tabellen nedenfor.

Tabell 5 – regnskapstall – bispedømmeråd 2002 (i tusen kr)

<i>Bispedømme</i>	<i>Lønn</i>	<i>Andre driftsutgifter</i>	<i>Totalt</i>	<i>Andel lønn i %</i>	<i>Tilskudd – OVF midler</i>
Oslo	4 609	5 461	10 070	45,8	566
Borg	3 680	1 712	5 392	68,2	646
Hamar	4 349	1 594	5 943	73,2	721
Tunsberg	4 167	3 816	7 983	52,2	612
Agder	4 130	1 875	6 005	68,8	675
Stavanger	3 395	1 844	5 239	64,8	520
Björgvin	4 485	2 802	7 287	61,5	830
Møre	3 484	1 522	5 005	69,6	508
Nidaros	4 451	2 884	7 335	60,7	669
Sør-Hålogaland	3 523	1 731	5 255	67,1	518
Nord-Hålogaland	3 916	1 751	5 667	69,1	560
Totalt	44 189	26 993	71 181	62,1	6 825

5.4. Den sentrale kirke

Begrepet ”den sentrale kirke” er valgt for å beskrive ressursbruken i nasjonale organer. I dette kapitlet omtales også de overføringene til den lokale kirke som det ikke har vært mulig å fordele på lokalt nivå.

Riksantikvaren bevilger årlig tilskudd til kirkelige formål. Dette skjer dels fra kulturminneavdelingen og dels fra utviklingsavdelingen. Riksantikvaren anslår at det totalt bevilges ca kr 11 mill til kirkebygg mm. Beløpet overføres til de kirkelige fellesråd og er således med i tallgrunnlaget over utgifter i den lokale kirke.

5.4.1. Kirkerådet og Bispemøtet

Kirkerådet og Bispemøtet tildeles årlig midler over statsbudsjettet. Dette dekker all virksomhet i de nasjonale organer som er nevnt i kirkeloven §§ 24-27. I denne oversikten er regnskapene for 0340 post 1 for Kirkerådet og alle utgifter for Bispemøtet tatt med. Regnskapstallene for 2002 viser at en til sammen utgiftsførte kr 30.146.000, av dette utgjør kr 14.906.000 lønn og kr 15.240.000 drift.

Andre utgifter som Kirkerådet har, synliggjøres andre steder f.eks. tildelinger via OVF.

5.4.2. Kirkeavdelingen i Kirkedepartementet

Slik Den norske kirke er organisert, er Kirkeavdelingen i Kirkedepartementet et viktig kirkelig sentralorgan, og styringsgruppen ønsket å synliggjøre hva staten utgiftsførte i 2002 til drift av Kirkeavdelingen i departementet. Det opplyses imidlertid fra departementet at det ikke foreligger regnskapstall for Kirkeavdelingen, kun for departementet som helhet. Det er derfor ikke tatt inn tall herfra.

5.4.3. Opplysningsvesenets Fond (OVF)

Opplysningsvesenets Fond ble opprettet i 1821 og ”består av den delen som er att av « det Geistligheden beneficerede Gods » og seinare tileigna eller tillagde eigedommar og kapital.” (jf lov om Opplysningsvesenets Fond). OVF forvalter eiendommer og finanskapital på vegne av Den norske kirke, og som sådan kan en si at hele fondets virksomhet hører inn under en gjennomgang av ressursbruken i Den norske kirke.

Tallene i utredningen bygger på dokumentasjon fra OVF.

Fondet har følgende forpliktelser:

- fondets egne kostnader til administrasjon og forvaltning
- kostnader til drift og forvaltning av presteboligene
- tilskudd til kirkelige formål
- avsetning til inflasjonssikring (fra 2004)

Vi har valgt å ta med den del av utgiftene som direkte gjelder den kirkelige virksomhet, dvs presteboliger og tilskudd. OVF skriver følgende om dette:

”Vi kan beregne fondets totale tilskudd til kirkelig virksomhet. Den består av direkte finansielle tilskudd til kirkelige formål, kapitalkostnader og utgifter (etter inntektsføring av mottatt husleie) til presteboligene, og verdien av subsidierte ytelser (unntatt husleie), dvs. kalkulatorisk renteinntekt og drift av IT-tjenester:

<i>Kapitalkostnader presteboliger</i>	<i>32,0 mill. kroner</i>
<i>Drift og investeringer presteboliger</i>	<i>59,8 ” ”</i>
<i>Finansielle tilskudd til kirkelige formål</i>	<i>39,7 ” ”</i>
<i>Subsidierte ytelser</i>	<i>3,9 ” ”</i>
Sum	135,4 mill. kroner

Man kan følgelig anslå at verdien av de ytelser som fondet yter til Kirken er i området 135 mill. kroner pr. år.”

I utredningen brukes kr 135 mill som et anslag for ressursbruk i Den norske kirke finansiert av OVF. Kr 6.725.000 av dette er allerede tatt med i oversikten over regional bruk. I oversikten nedenfor er hele beløpet fra OVF ført som andre driftsutgifter selv om en liten del av tilelingen går til lønn for prosjektmedarbeidere.

5.4.4. Sjømannskirken/Norsk kirke i utlandet

Sjømannskirken/Norsk kirke i utlandet er en frivillig organisasjon som i utgangspunktet faller utenfor de organer som behandles i denne rapporten. Styringsgruppen har likevel valgt å ta med deler av utgiftene til Sjømannskirken, da denne utfører en rekke oppgaver på vegne av Den norske kirke og som sådan gir kirkens medlemmer et nødvendig tilbud.

I 2002 ble det bevilget kr 43.780.000 til Sjømannsmisjonen/Norsk kirke i utlandet. Dette er i statsbudsjettet knyttet opp mot et bestemt antall stillinger og kostnader knyttet til disse. Hele tilskuddet er derfor tatt med som lønnskostnader i utredningen.

5.4.5. Feltprestkorpset

Feltprestkorpset er en del av Forsvaret, men Oslo biskop har tilsyn med de ansatte prestene og sitter i tilsetningsrådet for feltprosten. Feltprestkorpsets ansatte utfører kirkelige oppgaver på linje med prester i menigheter og institusjoner. Styringsgruppen har valgt å ta med utgiftene til feltprestkorpset i oversikten over kostnader på sentralt nivå. Vi har fått oppgitt følgende tall fra feltprosten: Lønn kr 21 mill og drift kr 2,8 mill. Totalt utgjør dette kr 23,8 mill.

Driftsutgifter vil i denne sammenheng bety drift av feltprestkorpsets sentrale administrasjon. Driftskostnadene for den enkelte feltprest utgiftsføres i de militære avdelinger og framkommer derfor ikke i denne oversikten.

5.4.6. Den sentrale kirke – noen konklusjoner

Dersom en samler utgiftene på sentralt nivå, får en følgende oversikt:

Tabell 6 - regnskapstall - sentralt nivå 2002 (i tusen kr)

Organ	Lønnskostnader	Andre driftskostnader	Totale kostnader
Kirkerådet og Bispemøtet	14 906	15 240	30 146
OVF		128 275	128 275
Sjømannskirken	43 780		43 780
Feltprestkorpset	21 000	2 800	23 800
Totalt	79 686	146 315	226 001

5.5. Kirkens samlede ressursbruk

Med utgangspunkt i oversiktene ovenfor har styringsgruppen laget en samlet oversikt over dagens ressursbruk i Den norske kirke. Vi har i denne oversikten skilt mellom lønn og drift (alt som ikke er lønn) der hvor dette er mulig.

Tabell 7 - samlede utgifter i Den norske kirke 2002 (i tusen kr)

	Kostnader totalt	Lønnskostnader	Driftskostnader
Den lokale kirke	3 426 595	1 965 708	1 460 887
Den regionale kirke	77 906	44 189	33 718
Den sentrale kirke	226 001	79 686	146 315
Den norske kirke totalt	3 730 502	2 089 583	1 640 920

Kostnadene knyttet til stillinger opprettet av andre organer, for eksempel institusjonsprester, er ikke tatt med i disse tallene.

Pr 01.01.2002 hadde Den norske kirke 3.901.551 registrerte medlemmer. Dette tilsvarer en kostnad på kr 956 pr medlem.

5.6. Dagens ressursbruk – endringer etter 2002

Gjennomgangen ovenfor baserer seg på regnskapstall for 2002. For å få et mest mulig korrekt bilde av dagens situasjon, er det nødvendig med noen merknader og kommentarer.

Trosopplæring

I 2003 behandlet Stortinget St.meld.nr. 7 (2002-2003) Trosopplæring i en ny tid. Om reform av dåpsopplæringen i Den norske kirke. Et flertall på Stortinget gikk inn for å øke bevilgningene til Den norske kirke øremerket til en reform av kirkens trosopplæring. På denne bakgrunn har Kirkerådet igangsatt et eget trosopplæringsprosjekt med et sentralt sekretariat og en rekke forsøk rundt i landet.

I St.meld.nr.7 ønsker regjeringen å øke tilskuddet til Den norske kirke med 250 mill for å fullføre en reform av trosopplæringen. En slik økning skal gjennomføres i løpet av 5-10 år. I dag er statsbudsjettet økt med 30 mill i forhold til nivået i 2002 med tanke på trosopplæringsreformen. I forslaget til statsbudsjett for 2005 er det lagt inn 55 mill. Styringsgruppen har i beregningene nedenfor tatt hensyn til denne reformen og lagt inn en økning av bemanningen i den lokale kirke for å imøtekomme bemanningskravet som følge av en slik reform.

Prostereform

Sommeren 2004 ble tjenesteordning for proster og menighetsprester endret (se også 2.3.2) slik at prostiet blir et felles tjenstedistrikt for alle prester i prostiet. Prosten skal etter dette ikke lenger være sokneprest i et av prostiets prestegjeld. Det er også forventet at prosten, som vil få flere forvaltningsoppgaver i kirken, får nødvendig administrativ hjelp.

Styringsgruppen mener det nå er naturlig å se på prosten og oppgaver knyttet direkte til prostetjenesten som oppgaver på regionalt nivå. I beskrivelsen av det ønskede ressursnivå i kapittel 6 er derfor prostetjenesten plassert på regionalt nivå. Med utgangspunkt i gjennomsnittslønn for proster (kr 432.000) betyr dette at kr 56 mill overføres fra lokalt til regionalt nivå. En har da ikke beregnet flytting av andre kostnader enn lønnskostnadene. Videre bevilget Stortinget i 2003 3 mill ekstra til prostetjenesten, Det betyr at en i dag bruker 60 mill mer til proster enn i 2002, mens en i lokalkirken bruker 56 mill mindre nå enn i 2002.

Generell lønnsvekst/kirkelig lønnsvekst

Ovenfor har vi benyttet regnskapstall for 2002 da samlede regnskap for 2003 ennå ikke foreligger. Det er vanskelig eksakt å stipulere hva kostnadsnivået er i dag for driften av Den norske kirke. Den generelle lønnsveksten for offentlig sektor fra 2002 til 2004 er 7,75 % mens prisveksten er lavere. Samtidig er det mye som tyder på at veksten i den kirkelige økonomi er lavere de to siste årene enn i annen offentlig virksomhet.

Det er vanskelig å trekke bastante konklusjoner ut av dette, men dersom en ønsker å sammenligne regnskapstallene ovenfor med de beregninger som gjøres i kapittel 6, så er det viktig å være oppmerksom på disse faktorene.

6. Kirkens ressursbehov

Stat-kirke-utvalget har bedt Kirkerådet vurdere hvilket ressursnivå som er nødvendig for at Den norske kirke skal kunne ivareta sine oppgaver på en forsvarlig måte. En har samtidig bedt om en beskrivelse av hvilke kriterier som legges til grunn for en slik beregning.

En slik vurdering kan gjøres på flere måter. Styringsgruppen har ovenfor gjennomgått hvilke oppgaver som skal løses, hvilke ressurser en kan bruke, hvilke faktorer som påvirker ressursbehovet og hvordan kirken i dag bruker sine ressurser for å løse disse oppgavene.

Styringsgruppen vil i det følgende legge fram tekst og tallmateriale som kan gi Kirkerådet grunnlag for å foreta en vurdering av hva som er et nødvendig ressursnivå i Den norske kirke. Det finnes flere måter å beregne dette på, noe en vil se nedenfor. Valg av beregningskriterier vil, uansett modell, være en kombinasjon av fakta og skjønn. Resultatene i denne utredningen må leses på denne bakgrunn.

Det har vært viktig for styringsgruppen å finne enkle kriterier for beregning av de økonomiske ressurser kirken trenger. I andre sammenhenger er det benyttet en rekke kriterier for slike beregninger, bl.a. benyttes 18 variabler ved beregning av rammetilskudd til kommunene. Slike omfattende systemer kan være vanskelig å forstå. I tillegg har tidsaspektet for denne utredningen gjort det umulig å utvikle en helt ny beregningsmåte.

6.1. Nordiske folkekirker

En innfallsvinkel kan være å sammenligne de nordiske folkekirker. Selv om det er en del ulikheter mellom de nordiske land, så framstår de nordiske folkekirker som relativt like kirker med nærmest samme medlemsmasse i forhold til folketallet og tilnærmet samme funksjon i samfunnet. Det er derfor nærliggende å forvente at ressursbehovet disse kirkene er nokså like.

I følge "Nyckeln til Svenska kyrkan – verksamhet och ekonomi 2002" var de samlede utgiftene i 2002 sek 13.625 mill. Omregnet til nkr (dagens kurs) tilsvarer dette nkr 12.345 mill. Den svenske kirke hadde i 2002 7.220.351 medlemmer. Kostnaden pr medlem blir da nkr 1.710.

I følge "Evangelisk-lutherska kyrkjan i Finland - Årsöversikt mai 2004" var de samlede utgifter i de finske menigheter 789 mill euro i 2002. Omregnet til nkr (dagens kurs) tilsvarer dette nkr 6.496 mill. Den lutherske kirke i Finland hadde i 2002 4.390.261 (31.12.2003) medlemmer. Kostnaden pr medlem blir da nkr 1.480. Dette tallet inneholder ikke utgifter til sentrale organisasjoner i den finske kirke. Kostnaden pr medlem er derfor noe høyere enn det som framkommer her.

Når det gjelder Danmark, har det vist seg å være vanskelig å framskaffe oppdatert informasjon om ressursbruken. Den danske kirke er derfor ikke tatt med i denne sammenligningen.

De samlede kostnader i Den norske kirke i 2002 var nkr 956 pr medlem. På den bakgrunn kan en dokumentere at ressursbruken i Den norske kirke er betydelig lavere enn i de nordiske søsterkirkene, også med den ressursøkning som har funnet sted de siste årene, jf 5.6. Dette tydeliggjøres i tabellen nedenfor.

Tabell 8 - kostnader - de nordiske land 2002

<i>Land</i>	<i>Kostnader i norske kr</i>	<i>Medlemstall</i>	<i>Kostnader pr medlem</i>
Sverige	12.345 mill	7.220.351	nkr 1.710,-
Finland	6.496 mill	4.390.261	nkr 1.480,-
Norge	3.731 mill	3.901.551	nkr 956,-

Dersom en har som målsetting at ressursbruken i de nordiske kirker bør være relativ lik, viser sammenligningen tydelig at ressursbruken i Den norske kirke er for lav. For å komme opp på svensk nivå, må en øke kostnadene med ca 3 milliarder i forhold til regnskapstallene for 2002.

6.2. NOU 1989:7 Den lokale kirkes ordning

I 1989 leverte et eget utvalg en innstilling om organisering og finansiering av Den norske kirke. Innstillingen var en viktig premissleverandør for det senere arbeid med den kirkelige lovgivning, men en drøftet også grundig den kirkelige økonomi.

Utvalget foreslo et eget tilskuddssystem med fem komponenter: tilskudd til lønn, til kontorhold, til kontorlokaler, til øvrige utgiftsområder og til drift av kirker. Tilskuddene var foreslått gitt ut fra faste og objektive kriterier: tilskudd til lønninger skulle gis ut fra følgende formel: 18 timer pr 1000 innbygger og øke med 0,018 time pr kirkemedlem utover 1000 + 15 timer pr. forordnet gudstjeneste. Tilskudd til kontorhold skulle være kr 5 pr. årstime (i tillegg tilskudd for statlig tilsatt prest). Tilskudd til kontorlokaler skulle gis som arealtilskudd etter normerte satser knyttet til tilskuddsberettiget årstimetall, og i tillegg skulle det gis et generelt grunntilskudd på kr. 3 pr. medlem, justert i forhold til grad av tettbygdhet. 15% av disse midlene skulle gå til fellesrådet. Utgifter til drift og vedlikehold av kirker, skulle fastsettes gjennom lokale forhandlinger.

I et eget vedlegg i kirkelovutvalgets innstilling, la utvalget frem hvor stort tilskuddet ville bli for de enkelte sokn. Gjennom beregningsformelen ovenfor kom en altså fram til et nøyaktig tilskudd for hvert sokn. Samlet sett ville dette medføre at utgiftene på kommunenes driftsutgifter til kirkelige formål ville beløpe seg til 1,2 mrd i 1989-kroner. Omregnet til dagens kroneverdi tilsvarer det 1,7 mrd.

Mange menigheter som etter utregningen ville få mindre tilskudd enn de hadde, var mot det foreslåtte tilskuddssystemet, mens de som ville få økt tilskuddet, i hovedsak var mer positive til forslaget. Mange kirkelige instanser påpekte imidlertid faren for at dette som var satt til å være det minste utgiftsnivået, ville fremstå som normalordningen.

6.3. Oppgaver og bemanning

En tredje metode for beregning av ressursbehovet i Den norske kirke, er å beregne kostnadene til bemanning ut fra de oppgaver som er beskrevet i kapittel 2 og kostnadene for de ressurser som er omtalt i kapittel 3. Oppgavene er delt på tre nivåer: Lokalt, regionalt og sentralt. De ressursene som vil bli beregnet er: lønnede medarbeidere, driftsmidler, kirkelige bygninger og kirkegårder.

Styringsgruppen har arbeidet videre med de beregninger Kirkerådet gjorde i forbindelse med opptrappingsplanen for kirkelig bemanning og det arbeidet KA har gjort rundt vurdering av kirkebygg (jf 1.3) Opptrappingsplanen var gjenstand for en bred høring hvor de fleste instanser gav sin tilslutning til den modellen som ble benyttet. KA's dokumentasjon av vedlikeholdsbehovet for kirkebygg har også fått bred tilslutning.

Styringsgruppen mener at modellen som presenteres nedenfor gir et reelt bilde av hva det vil koste å løse de kirkelige oppgaver som er beskrevet når kostnadene skal fordeles relativt likt utover landet. Styringsgruppen er klar over at det i dag er store forskjeller på måten oppgaven løses på og hvilke ressurser spesielt lokalnivået har til rådighet. Modellen skal derfor ikke brukes til å kartlegge hvor mye det enkelte prosti eller fellesråd burde hatt av økonomiske ressurser eller om den måten man i dag driver på er uforsvarlig/forsvarlig.

Det meste av oppgavene, og dermed også brorparten av ressursbruken i Den norske kirke, foregår på lokalt nivå. Det er derfor naturlig at lokalkirken er i fokus i denne utredningen. Vi har valgt å gjennomføre beregningene for all ressursbruk i lokalkirken først, for deretter å komme tilbake til ressursbehovet regionalt og sentralt.

6.4. Nærmere om beregningsmåten

Det enkleste hadde vært å fastsette et bestemt årlig ressursnivå for det enkelte kirkemedlem. Ressursnivået kan omregnes i en pengeverdi, og dermed får en tilskudd pr medlem. Hovedproblemet med denne metoden er at den ikke tar tilstrekkelig hensyn til geografiske forskjeller i vårt land. Det er dyrere å drive et tjenestetilbud i distrikter med store

reiseavstander enn i storbyen. En bør dermed benytte noen geografiske kriterier i tillegg til medlemstall.

Styringsgruppen har derfor brukt de samme kriterier for justering ut fra geografi som ble benyttet i arbeidet med opptrappingsplanen. Der delte en prostiene inn i 3 kategorier: By (1), Tettbygd (2) og Land (3). De fleste enheter ble plassert i kategori 2. Kun de prostier som skiller seg tydelig ut geografisk, skal behandles på en særskilt måte.

Tre faktorer hadde betydning for de geografiske justeringer: Antall medlemmer pr km², antall sokn i det aktuelle området og det SSB kaller befolkningstetthet (prosentandel av befolkningen som bor i tettbygde strøk). Antall medlemmer er størrelser som har betydning for reisetid i et geografisk område og mellom tettstedene i området. Antall sokn forteller også noe om arbeidsbelastningen da en må regne med at det er en viss reiseavstand mellom soknene og hvert sokn representerer en geografisk enhet som skal betjenes på en god måte.

Ved å benytte disse faktorene ble alle prostier plassert i en kategori. Plasseringen av det enkelte prosti ble vist i et eget vedlegg til planen. Etter at prostiene var kategorisert, valgte en å justere de enkelte prostiers medlemstall slik:

Type	Justering	
1	[medlemstall] * 0,8	= beregningstall
2	[medlemstall] * 1	
3	[medlemstall] * 1,2	

Justeringsfaktorene gav relativt små utslag. Dette ble valgt fordi justeringen kun skal være en kompensasjon for de største ulikhetene mellom enhetene.

Videre er det slik at en del oppgaver må løses uavhengig av antall medlemmer i en enhet. Dette er beskrevet i kapittel 4.1, og i denne sammenheng vil styringsgruppen understreke at beregningsmodellen relaterer seg til dagens organisering og at enkelte oppgaver er knyttet direkte til de enheter som finnes. Det tas følgelig hensyn til medlemstall, geografi og antall enheter hvor oppgavene skal utføres.

6.5. Kirkelig bemanning på lokalnivået

Opptrappingsplanen for kirkelig bemanning hadde som hovedmål å vise hvilken bemanning som er forsvarlig i Den norske kirke ut fra de oppgaver kirken er satt til å løse. Med utgangspunkt i planen er det derfor mulig å beregne hvilke personellressurser kirken har behov for, og dermed også hvilke lønnskostnader en slik bemanning gir. En kan ikke forvente at de som leser denne utredningen har god kjennskap til opptrappingsplanen. Hovedtrekkene i denne vil derfor gjennomgå kort:

6.5.1. Modellmenigheten

I opptrappingsplanen kombineres bemanning knyttet til medlemstall med bemanning knyttet direkte til enheter. Ved beregning av bemanning pr medlem er det tatt utgangspunkt i en tenkt menighet med 5.000 medlemmer. Videre er det forsøkt å beregne hvilke ressurser som trengs for å utføre de nødvendige oppgaver i en slik menighet. I høringen til opptrappingsplanen gav en rekke fellestråd og menighetsråd som i dag har medlemstall tilsvarende modellmenigheten, uttrykk for at bemanningsbehovet, slik det var skissert i modellen, er i overensstemmelse med menighetenes behov.

Ut fra kirkelig årsstatistikk, tall fra SSB og annet statistisk materiale kan en beskrive virksomheten i en slik menighet på følgende måte:

Alderssammensetning:

Aldersgruppe	Antall	Aldersgruppe	Antall
0-9	682	50-59	603
10-19	613	60-69	392
20-29	683	70-79	362
30-39	758	80-89	184
40-49	694	over 90	28

Lovfestede oppgaver:

Oppgave	Antall
Forordnede gudstjenester	70
Dåp	61
Vigsler	18
Gravferder	53
Konfirmanter ⁵	48

6.5.2. Bemanning i modellmenigheten

For å utføre de nødvendige oppgavene i modellmenigheten, har en bemannet denne med følgende stillingskategorier: Prest, stillinger innenfor opplæring/kirkelig undervisning, diakoni og kirkemusikk, daglig ledelse og annen administrasjon, kirketjener og klokker.

I opptrappingsplanen er arbeidsoppgavene til de ulike stillingskategoriene drøftet, og det er vist at i en menighet på 5.000 medlemmer vil det være behov for 2 årsverk for prestedtjeneste, 1 årsverk innenfor diakoni, 1 årsverk innenfor kirkelig undervisning, 1 årsverk innenfor kirkemusikk, 1/3 årsverk innenfor klokkertjeneste og 1/2 årsverk innenfor de arbeidsoppgaver som utføres av kirketjener. I tillegg kommer administrative funksjoner. Disse er i opptrappingsplanen beregnet i forhold til medlemstall, men da ut fra en tanke om minimumsbemanning i forhold til størrelsen på den aktuelle enhet. Se for øvrig opptrappingsplanens kapittel 10.

I opptrappingsplanen er bemanning knyttet til kirketjenerfunksjonen det som er svakest dokumentert. En har i planen heller ikke sett på bemanning knyttet til drift av kirkegårder. Styringsgruppen har derfor drøftet disse to gruppene spesielt. En har kommet fram til at i en menighet på 5.000 medlemmer med de aktiviteter som er beskrevet ovenfor, vil det være naturlig med 1/2 årsverk som kirketjener knyttet til virksomhet utenom gravferd og 1 årsverk som kirkegårdsarbeider og kirketjener knyttet direkte til gravferdsvirksomheten.

Opptrappingsplanen ble utarbeidet i 2001. Det samme året leverte et eget utvalg en innstilling om dåpsopplæring i Den norske kirke. Stortinget har senere vedtatt å satse på trosopplæring i kirken. Dette medfører nye arbeidsoppgaver for en rekke medarbeidere i den lokale kirke. Styringsgruppen har valgt å synliggjøre denne satsingen ved å øke bemanningen knyttet til kirkelig undervisning med 1/2 årsverk i forhold til det som framkommer i opptrappingsplanen.

Kort oppsummert betyr dette at en menighet med 5.000 medlemmer må ha en viss minimumsbemanning. Dersom en beregner denne pr medlem i menigheten, får en følgende oppsett:

Tabell 9 - bemanning i modellmenigheten

Tjenester	Årsverk i menigheten	Årsverk pr medlem
Prestetjeneste	2,00	0,0004
Diakoni	1,00	0,0002

⁵ Dette er i seg selv ingen oppgave, men antall konfirmanter får konsekvenser for hvor store ressurser en må benytte til den lovfestede konfirmantopplæringen

Opplæring	1,50	0,0003
Kirkemusikk	1,00	0,0002
Klokkertjeneste	0,33	0,000066
Kirketjener	0,50	0,0001
Kirkegårdsarbeid mm	1,00	0,0002

I tillegg til dette kommer bemanning knyttet til administrasjon. I den sammenheng må en se både på administrative oppgaver knyttet til fellesrådet og oppgaver knyttet til menighetsrådet. For fellesrådene har en brukt følgende kriterier: Utgangspunktet er at alle fellesråd skal ha en daglig leder i hel stilling. I tillegg til daglig leder vil mange fellesråd ha behov for ytterligere administrativ bemanning. De mest krevende arbeidsoppgaver finner en innenfor personalforvaltning, regnskap, drift og vedlikehold av kirker og kirkegårder og administrasjon av gravferder. Det er vanskelig å beregne det eksakte behov for slike stillinger. Dersom en holder fast ved behovet for en minimumsbemanning og at også små fellesråd har mange av de samme arbeidsoppgaver som store, om enn i mindre omfang, kan følgende formel like fullt være en norm for den administrative bemanning **ut over daglig leder**:

Medlemmer i fellesrådsområde	
Mindre enn 2500 medlemmer:	0 årsverk
2500 – 5000 medlemmer:	½ årsverk
5001 – 10.000 medlemmer:	1 årsverk
Over 10.000 medlemmer:	0,5 årsverk pr påbegynte 10.000

Videre er det nødvendig med administrative funksjoner knyttet til menighetsrådenes virksomhet. Dette har en imidlertid sett bort fra for ettsokns kommuner. For de resterende sokn gjelder derfor følgende:

Antall medlemmer i soknet	Årsverk i soknet	
	Daglig leder	Kontorsekretær
Færre enn 1000	0	0
1000 – 2500	0,5	0
2501 – 5000	1	0
5001 – 10.000	1	0,5
Over 10.000	1	1

6.5.3. Beregning av lønn

For styringsgruppen har det vært en målsetting å kunne si noe kvalifisert om hvilke kostnader som utløses gjennom de forutsetningene som legges til grunn for den modellen som er valgt for beregning av ressursnivået i kirken. Når vi ovenfor har vist bemanningsbehovet i den lokale kirke, må vi derfor omgjøre dette til lønnskostnader.

Lønnskostnader består i denne sammenheng av bruttolønn, arbeidsgiveravgift og pensjonsordninger. Normal arbeidsgiveravgift er 14,1%, men en rekke steder er denne redusert. Når det gjelder pensjonsutgifter varierer disse fra år til år, men ligger nå på rundt 13%. Styringsgruppen har valgt å bruke bruttolønn + 25% som formel for å beregne lønnskostnadene til de ulike tjenestekategoriene i kirken.

For å finne bruttolønn for de ulike tjenestegrupper, har en benyttet Lønnsstatistikk for pr oktober 2003 fra SSB samt Lønns- og personalstatistikk for kirkelige arbeidstakere pr 1. oktober 2003 fra KA. Dette gir følgende tabell:

Tabell 10 - lønnskostnader pr stillingskategori

Tjenestegruppe	Brutto årslønn	Tillegg (arbeidsgiveravg./ pensjon)	Årlige lønnskostnader
Prost	432 000	108 000	540 000
Prest	360 000	90 000	450 000
Diakoni	305 820	76 455	382 275
Kirkelig undervisning	309 432	77 358	386 790
Kirkemusikk	305 052	76 263	381 315
Daglig ledelse	324 204	81 051	405 255
Administrasjon	253 872	63 468	317 340
Klokker	245 436	61 359	306 795
Kirketjener	236 196	59 049	295 245
Kirkegårdsarbeider	236 196	59 049	295 245

Med utgangspunkt i modellen som er beskrevet ovenfor samt den inneling i hovedformål som ble brukt i kapittel 5, kan en regne ut bemanningsbehovet og lønnskostnader knyttet til dette fordelt på hovedformål. Det er gjort i tabellen nedenfor.

Tabell 11 - beregnede lønnskostnader pr hovedformål

<i>Bispedømme</i>	<i>1 Kirkelig administrasjon</i>	<i>2 Kirker</i>	<i>3 Kirkegårder</i>	<i>4 Andre kirkelige formål</i>	<i>Utgifter totalt</i>
Oslo	41 041 935	123 043 141	23 133 131	75 410 974	262 629 181
Borg	62 048 670	148 164 598	27 893 437	90 928 947	329 035 652
Hamar	55 311 660	116 721 676	21 652 938	70 585 738	264 272 012
Tunsberg	51 312 705	122 579 266	22 783 147	74 270 074	270 945 192
Agder	54 994 320	111 650 420	20 587 623	67 112 952	254 345 315
Stavanger	42 702 683	108 457 410	20 232 018	65 953 726	237 345 837
Bjørgvin	66 548 318	155 145 669	28 806 287	93 904 720	344 404 994
Møre	36 185 460	77 530 512	14 351 564	46 784 218	174 851 755
Nidaros	53 812 875	122 798 943	22 738 707	74 125 204	273 475 730
Sør-Hålogaland	37 391 588	80 351 434	14 809 029	48 275 492	180 827 542
Nord-Hålogaland	31 274 213	73 758 873	13 450 181	43 845 828	162 329 095
Totalt	532 624 425	1 240 201 945	230 438 061	751 197 874	2 754 462 306

Sett i forhold til regnskapene for 2002 medfører dette en økning på 840 mill. Prostetjenesten (51 mill) er da tatt ut av regnskapstallene for 2002.

6.6. Andre kostnader

Lønnskostnader er kun en del av utgiftene i Den norske kirke. I regnskapsgjennomgangen i kapittel 5 vises det til 4 andre utgiftsposter som også må innberegnes for å komme fram til kirkens totale ressursbehov. For styringsgruppen har det vært vanskelig å komme fram til en god måte å beregne disse kostnadene på, i hvert fall dersom en skal være konsekvent i bruken av hovedformål og utgiftsposter. En har derfor valgt en litt annen innfallsvinkel for de resterende utgiftene. Utgangspunktet er regnskapstallene for 2002. Disse legges til grunn som et absolutt minimumsbehov. Videre gjøres det justeringer i forhold til de erfaringer en har fra

kirkelig virksomhet de senere år. Til sist legger en inn den kostnadsvekst som følger av bemanningsøkningen som er beskrevet i kapittel 6.5.

6.6.1. *Kirkelig administrasjon*

I regnskapstallene for 2002 fant en at det totalt ble brukt 670 mill til administrasjon. Av dette er 426 mill lønnskostnader. De resterende 244 mill er i hovedsak knyttet til utgiftspost 2 – andre driftsutgifter.

Det er vanskelig å finne en god modell for beregning av denne type utgifter knyttet til eksisterende stillinger. Vi velger derfor å bruke regnskapet for 2002 som et måltall for utgiftsnivået knyttet til kirkelig administrasjon ut over lønn, se for øvrig nedenfor når det gjelder oppretting av nye stillinger. Da det har vært noe prisstigning siden 2002, legger en derfor til grunn 250 mill.

6.6.2. *Kirker*

I regnskapstallene for 2002 er hovedformålet kirker kostnadsført med 1.739 mill. Av dette utgjør 1.143 mill lønnskostnader (hele presteskaper er utgiftsført her). Den gjenstår da 596 mill til drift, vedlikehold og investeringer. Samtidig er det påpekt fra mange hold at budsjettenes for vedlikehold av kirker er alt for små.

KA har gjennomført et omfattende arbeid når det gjelder dokumentasjon av vedlikeholdsbehovet knyttet til kirker og andre kirkelige bygninger. KA har i dette arbeidet bygget på en rekke andre kilder, herunder Eiendomsutvalgets undersøkelse i 2004 og en undersøkelse gjennomført av Riksantikvaren.

Konklusjonen en trekker av disse undersøkelsene, er at det årlig trengs 161 mill for å vedlikeholde dagens kirker. Styringsgruppen legger dette til grunn for sine beregninger samtidig som en er oppmerksom på at i 2002 ble det brukt 66 mill til dette arbeidet. En slik økning kan synes kraftig, men dette stemmer godt overens med det inntrykk en får gjennom å lese tilstandsrapporter om kirkebygg fra alle kanter av landet.

KA's undersøkelse forteller lite om behov for utstyr knyttet til kirkebygg. I 2002 var det regnskapsført 25 mill som utgifter til utstyr knyttet til kirkene. På den bakgrunn er det ikke urealistisk å legge til grunn at det samlede behovet for utstyr knyttet til kirker er kr 35 mill.

Når det gjelder investeringer i kirkebygg (både nyanlegg og investering i eldre bygg), vil styringsgruppen benytte samme tall som regnskapene for 2002, dvs 190 mill.

Det som da gjenstår er andre driftskostnader, som f.eks. oppvarming, måking ol. I 2002 ble det utgiftsført 237 mill under denne utgiftsposten. En er kjent med at det foregår en rekke prosjekter som har som formål å redusere driftsutgiftene i kirken, f.eks. ulike energisparingstiltak. Styringsgruppen velger derfor å beregne behovet for denne type kostnader til 240 mill.

Samlet sett bør dermed hovedformål kirker utgiftsføres med 626 mill knyttet opp mot utgiftspostene 1-4.

6.6.3. *Kirkegårder*

Regnskapstallene for 2002 viser at det totalt ble brukt 558 mill på kirkegårdsdrift. Av dette var 224 mill knyttet til lønn. Av de resterende 334 mill, ble 68 mill benyttet til investeringer.

Det er mye som tyder på at kirkegårdsdrift er det området som i minst grad har vært utsatt for kraftige nedskjæringer. Det kan derfor være rimelig å anta at de totale utgifter til kirkegårder, unntatt lønnskostnader, bør være 365 mill.

6.6.4. Andre kirkelige formål

Hovedformål 4 har en valgt å behandle på samme måte som hovedformål 1. Utgangspunktet er regnskapstallene for 2002. Disse viser at totalt ble det brukt 503 mill til dette hovedformålet. Av dette var 168 mill lønnskostnader. Det gjenstår da 335 mill, og brorparten av disse er brukt til andre driftsutgifter.

Vi velger derfor samme framgangsmåte her som under kirkelig administrasjon, nemlig å benytte regnskapstallene for 2002 som måltall for behovet for midler ut over lønnskostnader. For å kompensere noe for prisvekst ol, brukes tallet 350 mill.

6.6.5. Bemanningsøkning - driftskonsekvenser

I kapittel 6.5 konkluderer en med at det er behov for en relativ kraftig bemanningsøkning i den lokale kirke. I gjennomgangen av behov knyttet til kirker og kirkegårder har en hatt fokus på det bygningsmessige samt dagens utgiftsnivå. Med en slik stillingsvekst som er dokumentert ovenfor, vil det også være behov for å øke de samlede driftskostnadene i Den norske kirke.

Det finnes ingen fasit for hvordan dette skal beregnes, men styringsgruppen finner det rimelig at en for hver ny stilling legger til 35 % i tillegg til lønnskostnadene. Ut fra beregningene ovenfor, kommer en fram til en stillingsvekst på 2.600 nye årsverk. Gjennomsnittlig lønnskostnad for de stillingsgrupper som er med i denne utredningen, er kr 376.026. 35 % av dette er kr 131.609. Dersom en bruker dette tallet i de videre beregningene, så vil den lokale kirke, med den beskrevne stillingsøkningen, ha behov for en økning på 342 mill for å kunne håndtere driftsutgifter knyttet til en slik stillingsvekst.

6.6.6. Oppsummering ressursbehovet på lokalt nivå

Med utgangspunkt i det som er beskrevet ovenfor, kan vi sette opp ressursbehovet for lokalt nivå på følgende måte. I tabellen er det også lagt inn totaltallene for regnskapet 2002 slik at en enkelt kan se differansen mellom disse:

Tabell 12 - Beregnet ressursbehov lokalt nivå

	Kirkelig administrasjon	Kirker	Kirkegårder	Andre kirkelige formål	Totalt
Lønnskostnader	532 624	1 240 201	230 438	751 198	2 754 461
Andre kostnader	250 000	626 000	365 000	350 000	1 591 000
Totalt	782 624	1 866 201	595 438	1 101 198	4 345 461
Regnskap 2002	661 591	1 712 675	551 487	500 842	3 426 595
Differanse	-121 033	-153 526	-43 951	-600 356	-918 866

I tillegg til dette, kommer den generelle økningen i driftsutgifter knyttet til stillingsvekst (se ovenfor). Denne utgjør totalt kr 342 mill. Totalt kostnadsberegnes da ressursbehovet i den lokale kirke til 4.687 mill. Det medfører at i forhold til regnskapene for 2002, så vil beregningene i denne utredningen medføre en total utgiftsøkning i den lokale kirke på 1.260 mill.

6.6.7. Etterslep vedlikehold av kirker

Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon (KA) har beregnet et opparbeidet etterslep på vedlikehold av kirkebygg og andre kirkelige bygninger på ca. 8mrd. Styringsgruppen mener at dette er en så stor sak at den bør behandles som en egen sak og ikke som en del av vurderingen av de løpende ressursbehov. Disse kostnadene er derfor ikke med i beregningene i denne utredningen.

6.7. Regionale behov

Som nevnt ovenfor har en i denne utredningen hatt mest fokus rettet mot det lokale nivå da det er her storparten av oppgaveløsingen finner sted. I en gjennomgang av ressursbehovet for Den norske kirke må en likefullt ta med de ressurser som en nødvendig for å få løst de oppgaver som ligger til regionalt og sentralt nivå i kirken. I opptrappingsplan for kirkelig bemanning har Kirkerådet drøftet bemanningsbehovet også for disse to nivåene, og en presenterer hvilken bemanning som er naturlig ut fra gitte premisser.

Styringsgruppen vil i det følgende presentere hvordan opptrappingsplanen beskriver bemanningen regionalt og sentralt i kirken. Samtidig er en oppmerksom på at beregningene som ble gjort her, ikke er resultat av en modell, men bygger på beskrevne behov fra de aktuelle instanser.

6.7.1. Biskop og bispedømmeråd

Utforming av stillinger og stillingsinstrukser må gjøres av det enkelte bispedømmeråd. Regionalt må en foreta nødvendige prioriteringer knyttet til vedtatte målsettinger. Stillingsmønsteret ved bispedømmekontorene kan derfor variere over tid og mellom bispedømmene. Likevel kan en, ut fra de hovedoppgaver som er tillagt biskop og bispedømmeråd, peke på noen oppgaver og utfordringer som må få konsekvenser for bemanningen. For å tydeliggjøre dette, har en i opptrappingsplanen sortert arbeidsoppgavene i fire områder som hver trenger stillingsressurser.

Biskop – biskopen har viktige oppgaver og funksjoner i bispedømmet. Det medfører at biskopen har behov for en stab med høy faglig kompetanse, ikke bare innenfor kirkelige fag, men også når det gjelder kommunikasjon og generelle samfunnsspørsmål.

Forvaltning – bispedømmekontoret har en rekke forvaltningsoppgaver som er ressurskrevende. I opptrappingsplanen får bispedømmerådet i tillegg et økt ansvar for ressursfordeling mellom prostiene. Dette må også medføre økte ressurser ved bispedømmekontoret.

Personal – ved bispedømmekontoret har en personalansvar for alle prester i bispedømmet. Dette medfører behov for kompetanse innenfor ulike fagområder som lønn og tariffspørsmål, personalomsorg, kompetanseutvikling og problemstillinger knyttet til ansettelse, ferie og fritid ol. Bemanningen innenfor dette område må sees i sammenheng med antall ansatte biskop og bispedømmeråd har arbeidsgiveransvar for.

Fagområder - bispedømmekontoret skal være et regionalt kompetansesenter til nytte for menighetene. Dette krever høy faglig kompetanse innenfor sentrale fagfelt som teologi, diakoni, opplæring, barn- og ungdom, kirkemusikk, kirkerett og forvaltning av kirker, kirkegårder og annen kirkelig eiendom.

En vil alltid kunne diskutere hvor mange stillinger som er nødvendig for å utføre de oppgaver som er nevnt ovenfor. På bakgrunn av inndelingen ovenfor, høringsuttalelser fra bispedømmerådene og en samlet vurdering av bemanningsbehovet i kirken, foreslår opptrappingsplanen følgende grunnbemanning knyttet til de fire områdene som er skissert ovenfor:

Tabell 13 - bemanningsbehov – bispedømmerådskontor

Område	Årsverk
Biskop	3 (inkluderer biskop)
Forvaltning	6 (inkludert administrasjonssjef)
Personalkontor	4 (1 ekstra i noen bispedømmer)
Fagområder	6
Totalt:	19

Enkelte bispedømmekontor har i tillegg særlige utfordringer som krever ekstra bemanning:

Oslo biskop har tilsyn med døvekirken og feltprestkorpset. I tillegg forventes det at biskopen deltar ved en del begivenheter og arrangement i hovedstaden. **Bjørgvin** biskop har tilsyn med Sjømannskirken/Norsk kirke i utlandet. Nidaros biskop er for tiden **preses i Bispemøtet**, noe som medfører en ekstra belastning på Nidaros bispedømmekontor. **Nidaros** og Nidarosdomen framstår også som et kulturelt kirkelig sentrum og Nidaros biskop har fått en del ekstra oppgaver i den forbindelse.

Nidaros, Sør-Hålogaland og Nord-Hålogaland har alle en **samisk** representant i bispedømmerådet. I disse tre bispedømmene finnes samiske miljøer som krever ekstra oppfølging og tilpassing. Kirkemøtet har også ved en rekke anledninger påpekt behovet for økte ressurser til samisk kirkeliv. I opptrappingsplanen foreslås det at disse tre bispedømmene får en ekstra stilling hver knyttet opp til det samiske arbeidet i bispedømmene.

Ut fra stillingsberegningene i forrige kapittel kan en slå fast at Bjørgvin og Borg bispedømmer vil ha et betydelig større antall ansatte enn resten av bispedømmene. Disse bør derfor ha en ekstra stilling innenfor området personal.

Med en grunnbemanning på 19 årsverk (inkludert biskop og daglig leder) og en tilleggsbemanning for visse bispedømmer slik det er vist ovenfor, foreslo en i opptrappingsplanen en bestemt fordeling av ressurser mellom bispedømmene. I forhold til dagens bemanning, vil opptrappingsplanens forslag medføre en stillingsvekst på 85 årsverk. Dersom en legger til grunn samme beregningsmåte for disse som for stillingsveksten i den lokale kirke, vil behovet for ressursøkning på bispedømmenivå være lønnskostnader tillagt 35 % for drift mm. For å beregne dette, kan en legge til grunn de samme lønnsstall som i 6.6.5. Det vil medføre en økning på 43 mill. i forhold til dagens situasjon.

6.7.2. *Prostiet*

I denne utredningen har en valgt å se prost og prostetjenesten som del av det regionale nivå i kirken. Det er vist til at utgiftene til proster i 2002 utgjorde ca 56 mill i 2002. I opptrappingsplanen for kirkelig bemanning var utgangspunktet at hvert prosti skulle ha en prost samt administrativ bemanning i forhold til prostiets størrelse. Med utgangspunkt i denne beregningsmodellen og de kostnader som er beskrevet ovenfor (lønnskostnader pluss 35 %), vil prostetjenesten koste kr 107 mill. Det er en økning på 51 mill i forhold til 2002. I tillegg må en ha med at det er bevilget 3 mill til prostetjenesten over statsbudsjettet samt at bispedømmerådene i dag dekker en del kostnader knyttet til prosteadministrasjon.

6.8. *Sentrale behov*

I gjennomgangen av regnskapstallene for 2002 ble en rekke instanser nevnt på sentralt nivå. I denne utredningen har en ikke drøftet nærmere ressursbehovet knyttet til andre instanser en de sentralkirkelige organer som er nevnt i kirkeloven. Det betyr at en ikke har vurdert eventuell ressursøkning/reduksjon for OVF, feltprestkorpset eller Sjømannskirken/Norsk kirke i utlandet. I oppsummeringen nedenfor er derfor samme beløp som i regnskapene for 2002 benyttet.

6.8.1. *De sentralkirkelige råd*

Når det gjelder oppgaver i de sentralkirkelige instanser, har en benyttet beregningene i opptrappingsplanen for stillinger. Der var utgangspunktet at oppgavene til de sentralkirkelige råd spanner over et vidt spekter. Også på dette nivået er det menighetene og enkeltmedlemmene som skal stå i fokus, men samtidig skal en ivareta de oppgaver som tilligger kirkens øverste organ på en god og forsvarlig måte.

Overgangen fra oppgavebeskrivelsen til en konkretisering av bemanningsbehovet er vanskelig. Det skyldes bl.a. at en del oppgaver er avhengig av andre instanser (f.eks. innenfor utdanning) eller følger av den generelle samfunnsutvikling, noe som er vanskelig å forutsi og beregne i en bemanningsplan.

Noen områder krever spesiell omtale: Den norske kirke skal være en kirke for alle. Det inkluderer også mennesker med ulike former for funksjonshemninger. Det er viktig at en også sentralt i kirken har fagpersoner som ivaretar denne gruppens interesser.

Videre har Kirkemøtet stilt krav om økte ressurser til arbeid innenfor samisk kirkeliv. Samisk kirkeråd har etter dette arbeidet med temaene rekruttering og kompetansebygging sett i sammenheng med behovet for økt bemanning.

I opptrappingsplanen har en beskrevet nærmere de ulike oppgaver og fagfelt på sentralt nivå. Med denne beskrivelsen som utgangspunkt, satt en opp følgende bemanningsbehov for de sentralkirkelige råd:

Tabell 14 - bemanningsbehov - de sentralkirkelige råd

Arbeidsområde	Årsverk
Ledelse	6
Intern forvaltning	10,5
Medlemsregisteret	3
Kirkefaglig arbeid, inkludert samisk kirkeliv	26
Informasjon	5

Dette utgjør totalt 50,5 årsverk. I dag er det tilsatt personer i til sammen 44,2 årsverk i de sentralkirkelige råd. Med beregningen ovenfor, betyr det at opptrappingsplanen legger opp til en økning på 6,3 årsverk. Dersom en benytter samme regnemodell for kostnader til nye stillinger her som tidligere i denne utredningen, har en behov for kr 3,2 mill i økning i forhold til regnskapene for 2002.

6.9. Kirkens ressursbehov - beregningsresultat

I kapittel 5.5 har en samlet oversikt over hvilke økonomiske ressurser som i 2002 ble brukt i Den norske kirke. Det er vanskelig å lage en identisk oversikt over det beregnede ressursbehov, da de valgte beregningsmåter ikke uten videre lar seg splitte opp i lønns- og driftskostnader. I stedet har en samlet de totale kostnader for de tre nivåene og sammenlignet disse med regnskapstallene for 2002.

Tabell 15 - regnskaps 2002 og samlet beregnet ressursbehov (i tusen kr)

	Regnskapstall 2002	Beregnet ressursbehov	Differanse
Lokalt	3 426 595	4 687 461	- 1 260 866
Regionalt	77 906	227 906 ⁶	-150 000
Sentralt	226 001	229 201	- 3 200
Totalt	3 730 502	5 144 568	- 1 414 066

Denne tabellen viser det samlede ressursbehovet ut fra de beregningskriterier som ble brukt i opptrappingsplanen samt de korrigeringer styringsgruppen har funnet nødvendig. Totalt gir dette behov for en økning på 1.414 mill. Det bemerkes at dette tallet ikke inkluderer noen utgiftsøkning i forhold til de utgifter som er registrert på sentralt nivå ut over bemanningsveksten i de sentralkirkelige råd. Det er naturlig også med en økning på andre sentrale områder, men dette er så langt ikke beregnet.

⁶ Dette inkluderer prostetjenesten som i 2002 var regnskapsført lokalt. Totalt utgjør dette 107 mill. Uten prostetjenesten vil behovet på regionalt nivå være 120 mill.

Med utgangspunkt i medlemstallet pr 01.01.2004 (3.922.265), gir beregningene som her er brukt en kostnad på kr 1.312 pr medlem.

7. Kommentarer og vurderinger

Utredningen har beskrevet et beregnet ressursbehov. Denne beregningen er basert på beregningsmodellen som ligger i opptrappingsplanen for kirkelig bemanning når det gjelder bemanningsbehovet, og på noen vurderte forutsetninger for beregning av de øvrige driftskostnadene i kirken. Styringsgruppen har valgt å bygge videre på arbeidet som allerede er gjort, men er klar over at det også er andre måter å beregne ressursbehovet på. Beregningen kan derfor ikke betraktes som et nøyaktig svar på spørsmålet om hva som er et forsvarlig ressursnivå.

Beregningen viser et betydelig gap i forhold til den faktiske ressursbruken i dag. Det beregnede nivået tilsvarer en ressursbruk på ca. kr. 1.312- pr medlem pr. år. Det er fortsatt betydelig lavere enn både Finland og Sverige, som det er referert til tidligere i utredningen.

Styringsgruppen vil derfor gi noen kommentarer til forståelsen av beregningen:

- Beregningen synliggjør det kjente faktum at det i dag er et betydelig underforbruk på vedlikehold av kirkelige bygg
- Beregningsmodellen med modellenighet gir et godt anslag på totalnivået for kirken, men fanger ikke like godt de store lokale forskjellene i landet vårt
- Både utredningen og selve beregningen synliggjør at det først og fremst er på lokalplanet at ressursbehovet er størst
- Den planlagte opptrappingen av ressursene til trosopplæringsreformen vil dekke en betydelig del av det gapet som framkommer i beregningen (250 mill kr.), forutsatt at trosopplæringsmidlene ikke tas fra andre kirkelige formål.
- En opptrapping av bemanningen slik som den ligger i beregningen vil ikke kunne gjennomføres umiddelbart, men vil måtte gjøres over noen år (5 – 10 år).

Styringsgruppen vil understreke at det ikke er slik at dette beregnede ressursnivået nødvendigvis er det forsvarlige eller ønskelige ressursnivået for kirkens framtidige virksomhet. Behovet er beregnet ut fra dagens situasjon med nåværende kirkelige organisering og driftssituasjon. Vi vil derfor peke på noen forhold som vil kunne ha betydning for kirkens framtidige ressursbehov.

7.1. Kirkelig inndeling/ organisering

Kirken har i dag ca. 1 850 organisatoriske/ administrative enheter: 1297 sokn, 434 fellesråd, 103 prostier, 11 bispedømmeråd og de sentralkirkelige råd/ Kirkemøtet.

I gjennomsnitt har et sokn 3 000 medlemmer, men hele 422 (1/3) har mindre enn 1 000 medlemmer. Av kommunene med færre enn 1 000 medlemmer er det bare en som har mer enn ett sokn, mens det blant kommunene med mindre enn 2 500 medlemmer er det 47 som har mer enn ett sokn. Dersom alle disse gjøres om til ett-sokns kommuner, så vil antall sokn reduseres med 74. I reformprosessen i kirken vil det framover bli arbeidet med kriterier og hensiktsmessighet for kirkelig inndeling. Dersom det blir valgt modeller som reduserer antall administrative enheter, så vil det også føre til redusert behov for administrative ressurser i forhold til de premisene som denne innstillingen har lagt til grunn ut fra dagens situasjon. Om det reduserte ressursbehovet reelt vil føre til økonomiske besparelser vil bl.a. være sterkt knyttet til i hvilken grad de frigjorte ressursene blir frigjort (kostnadene reduseres) eller om de

blir omdisponert (riktigere bruk av ressursene). Det er flere forhold enn de rent økonomiske som må telle med i en slik vurdering.

Dersom det velges en hovedmodell med større sokn, så vil det også ha betydning for de administrative nivåene over soknenivået. Det er allerede innført en endring i tjenesteordning for prost og menighetsprest som legger vekt på prostiet som administrativ og arbeidsmessig enhet. Vi ser også i kommunesektoren at det blir mer og mer vanlig med fellesløsninger for flere kommuner når det gjelder ulike former for tjenesteyting. Dersom den samme utviklingen gjøres gjeldende i kirken, vil det kunne åpne for en nytenkning på forholdet mellom prostiet og fellesrådsområdet.

De økonomiske besparelsene ved en administrativ forenkling kan grovt sett deles i to:

- 1) reduserte personalkostnader (lønn og sosiale kostnader)
- 2) reduserte driftskostnader relatert til medarbeidernes arbeid (kontor, reiser, IKT m.m.)

Besparelsene vil være høyere når hele enheter slås sammen enn når det reduseres med enkeltmedarbeidere. En framtidig kirkelig organisering med færre administrative enheter vil derfor kunne redusere behovet for administrative ressurser i forhold til det ressursbehovet denne utredningen har beregnet.

7.2. Kirkebygg

Det er i dag ca 1 620 kirkebygg i Den norske kirke, hvorav 220 er fredet og ytterligere 760 er verneverdige. Det er store lokale forskjeller når det gjelder kirkebygg. Det er prostier der det er en kirke pr. 500 medlemmer og det er prostier der store områder (f.eks bydeler) ikke har eget kirkebygg.

Med utgangspunkt i at det skal være en kirke i hvert sokn, så vil antall sokn også ha betydning for hvor mange kirker det er behov for til den kirkelige virksomheten. Det vil likevel være slik at det er sokn som av geografiske, historiske og andre hensyn har behov for mer enn en kirke, og det vil også være et behov for nye kirker i områder der det i dag ikke er eget kirkebygg. Flere av dagens kirker ligger også plassert lite sentralt i forhold til menighetens behov og flere er heller ikke godt egnet som brukshus for dagens menighetsarbeid.

Det er styringsgruppens vurdering at det for den kirkelige virksomheten ikke er behov for så mange kirker som vi har i dag, samtidig som det er gode grunner for at samfunnet vil se det som viktig for vår felles kulturarv at det tas vare på slike kirkebygg. I en vurdering av kirkens ressursbehov bør det først og fremst tas utgangspunkt i behovet i den kirkelige virksomheten.

Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon (KA) har beregnet et nødvendig årlig vedlikeholdsbehov for dagens kirker på ca. 250 mill kr. Det gir et gjennomsnitt på kr. 150.000,- pr. kirke. I tillegg vil det komme andre driftskostnader knyttet til oppvarming, renhold, utstyr, lønn til kirketjener m.m. Hvor stor den samlede besparelsen vil være ved å avhende en kirke, påvirkes også av i hvilken grad aktivitetene faktisk reduseres eller om de flyttes over til andre lokaler.

7.3. Finansiering av den kirkelige virksomheten

Denne utredningen har ikke gått inn på en vurdering av hvordan den kirkelige virksomheten i framtiden bør finansieres. Det bør sees i sammenheng med organiseringen av kirken og med selve relasjonsspørsmålet til staten. Et hovedskille mellom ulike finansieringsmodeller vil gå mellom løsninger knyttet til offentlige strukturer (stat / kommune) og løsninger knyttet til medlemmene (medlemskontingent/ livssynsavgift). Det vil også være flere aktuelle kombinasjonsløsninger. Finansieringsspørsmålet må også vurderes i sammenheng med den store frivillige innsatsen som ytes i den lokale kirken og i kirkerelaterte

organisasjoner/institusjoner. Det er viktig å holde fast ved at mennesket både som frivillig og lønnet medarbeider, er kirkens viktigste ressurs.

7.4. *Hva er et tilstrekkelig ressursnivå for Den norske kirke?*

I denne utredningen er dagens ressursbruk i Den norske kirke synliggjort. Det er beregnet, ut fra tydelige og forholdsvis enkle premisser, hva et nødvendig ressursnivå vil være slik kirken i dag er organisert. Hvordan kirken skal organiseres i framtiden er et hovedtema for reformarbeidet i 2005 og styringsgruppen har med denne utredningen ikke ønsket å forskuttere den kommende drøftingen. Det pekes likevel på at en endret organisering og forenkling av strukturer vil gi muligheter for økonomiske besparelser eller omdisponering av midlene Dette må også telle med i den totale vurderingen av det framtidige ressursbehovet.

Styringsgruppens fastholder forøvrig at det er viktig for kirken å uttrykke en klar vilje til fortsatt å arbeide med å forbedre ressursbruken.